

Garreg (Toussaint René Marie Le Garrec) (Hollsent Reun Mari ar Garreg) (Ar Barner)
Kergrist-Moelou 1862 – Montroulez 1939.

Ar Vezventi a oa bet embannet e 1901.

Modernnaet eo bet an doare-skriva.

Iskis a-walh eo brezoneg Garreg : implijoud a ra meur a rannyez, aliez evid ar rim.

Kemmaduriou faoz a zo. Ne oar ket ober gand ar rannigou-verb **a** hag **e**. Reizet eo bet pep tra.

Ar Vezventi

Ar c'hoari en em zalh, penn-da-benn, en ti Fañch ; netra war al leur-deatr, nemed eun daol, peder hador, eur podig-houarn, teir skudell, gwer hag eur voutaill ; eur penn-baz a vez ezomm ivez war an diwez. War ar speurinier e hallo beza pintet daou wele-kloz gand bankou-tosell, hag eur veselier, sort a weler war ar mêz ; hag ivez eun oaled ledan, gand eur pezh mantell a-uz dezi.

C'hoarierien

Fañch, kouër war e dra.

Marhared, e wreg.

Kaour-Vraz, tad Marhared.

Benead , mab Fañch ha Marhared.

Bastien, ostiz.

Mon-Goz, sorserez.

An Aotrou Roparz, marhadour ed.

Daou Archer.

Arvest kenta

Kenta pennad

Fañch ha Marhared

(Eur zon biniou a glever o pellaad).

Marhared

Den ebed ken war-dro ; setu-ni on-unan,
Fañchig ! Klevet az-teus ‘dreg al “Liorz-Wenan“
O vervel diweza kimiad ar biniou ?

Fañch

Ya ! mez, pa dav an trouz, e kan an eneou ;
Pa deh an dud, e chom ganeom or harante’ :
An deevz deh, koantig, eo bet ar haerra de’
Savet a-zioh va fenn abaoe ma ‘z on ganet.

Marhared

Mad ! hen anzav a rin, bremañ p’om unanet :
A-vihanig, a-geid am-eus anaoudegez,
‘Oa agnit va huñvre, ganit va hoantegez ;
Ha war va flanedenn ne oan ket faziet
Pa’ m-eus bet, Fañchig kêz, ‘hanout-te da bried.

Fañch

Ha me, va ferlezenn, an deiz ‘m-oa da gavet,
‘Oa ‘kreiz al lanneier o tiwall da zeñved,
Da vouezig o sevel ken flour ‘trezeg an neñv,
Da zremm ken dudiuz, ma seblante ganen
Kleved kan eun Êlig e baradoz Doue !
Ha bremañ, pa’ m-eus bet, eürusoh ‘vid roue,
Eun teñzor ken dispar dre zouzder an eured,
Te ‘vo, Marharedig, enoret ha karet,
Sort na vo bet biskoaz gwregig war an douar,
N’am-eus ken er bed-mañ tad na breur, mamm na c’hoar ;
Deuz va oll gwalleuriou, te ‘zigollo ‘hanon.

Marhared

Ya, me da luskello kuñvig war va halon,
Hga a briento dit eurvad ha plijadur
Da yac’haad ar gouli greet gand an Tonkadur !

Eil pennad

Fañch, Marhared, Mon-Goz

Mon-Goz

(en eur zond war an teatr, hag en eur hoarzin skiltr).

A ! a ! a ! a ! a ! a ! Daoust piou 'hallfe yac'haad
Gouliou ar vuhez ? Te 'rafe ar marhad,
War digarez out koant, yaouank ha pinvidig,
Da barea poaniou eur galon reuzeudig ?
Re vihan out, kêzig : eno vefes trehet.
Sell eun tamm ouzon-me, koz gwezenn dizehet,
Ne oufen ken ober an disterra bale
Heb na zav war va lerh goapadeg bugale :
« Tortez ! » du-mañ, « tortez » du-hont, « tortez » atao.
Me 'zo bet, koulskoude, 'veldout yaouank ha brao :
Din-me, pa dremenen, 'veze an oll zellou,
Muzellou ruz 'zo bet poket d'am muzellou,
Kinniget zo bet din kement tra a garfen...
Ha setu-me torret va horv, kozet va fenn,
Bruzunet va halon ; diwall ouz kemend-all !

Fañch

Hent ar vuhez, Mon-Goz, me 'oar eo eun hent dall ;
Ni boanio da vale gantañ deuz or gwella,
Ha da zalhen war-eeun beteg ar penn pella.

Marhared

(en eur rei daou wenneg d'an hini goz).

Dalh't, Mon, pedit 'vidom e-leh taol malloziou :
D'ar halonou poaniet madelez 'zo louzou.

Mon-Goz

(etre he dent, 'n eur vond er-mêz).

Daou wenneg ! marteze n'he-devo ket atao da rei ;
Rod ar binvidigez 'zalh noz-h a-deiz da drei.

Trede pennad

Marhared, Fañch

Marhared

He homzou droug, Fañchig, a drubuill ahanon,
Gand eur ger eo mouget levez va halon !

Fañch

Perag, va haredig ? Eur wrah koz divalo
'Reno, 'gav dit, ar bed gand he geriou goullou ?
Doue hepken ema pep tra en e zaouarn ;
P'on-deus furnez a-walh on-daou d'en em houarn,
'Hellom bale, dineh dre hentchou ar vuhez,
Ha respont d'ar sort tud gand eur zell a druez.
Eur helou a-zoare 'lavarin dit bremañ,
'Vid na ouelo biken ar lagadigou-mañ,
(Pokad a ra d'he daoulagad).
'Vid ma vo da eürusted ar vrasa ma hellin,
'M-eus aliet da dad da feurmi e vilin,
Ha da zoned amañ ganeom-ni da veva.
Mez petra ? Kement-se 'lak ahanout da leñva ?

Marhared

Ya, gand ar blijadur da gaoud eur gwaz ken mad,
A oar lenn em halon pep c'hoant ha pep mennad !
(En eur hoarzin).
'Velkent, e rankan dit ober eur rebechig
Da veza betek-henn kuzet ouzon, Fañchig.

Fañch

Mar 'mije gallet koach eun tammig pelloh c'hoaz,
'Vije erru da dad 'raog ma ouezjes biskoaz ;
Rag hen kleved a ran 'tigeri an nor-dal.

Pevare pennad

Fañch, Marhared, Kaour-Vraz

Kaour-Vraz

(En eur starda dorn Fañch ha pokad d'e verh).

Deuz ma welan, amañ ne oa den ouz va gedal.

Marhared

Eo, va zad, klevet zo lod euz ar wirionez
An dilerh a glevin ganeoh-c'hwi, aotrounez.
Larit din, da genta, penaoz ho-peus gallet
Distrei ken prim, pep tra 'n eun devez ingalet ?

Kaour-Vraz

A ! va faotrezig kêz, evid bete vremañ,
N'ouzout ket pesort den kaloneg 'zo amañ :
Divizet 'n-oa ouzon, eur miz 'raog an eured,
'Vid kas diwar da dro poan galon, keuz-spered,
'Vid diwall euz pep mên da dreidigou tener,
Rankefem on-daou bale ganit, 'vel daou rener,
War hent braz ar vuhez, hag ober euz da di
Eun neizig alaouret !

Marhared

O ! gwasa komplidi¹

O-doa eneb din-me ho kalonou savet !

Kaour-Vraz

Heulia n'am-eus greet ken ar pez e-noa kavet
Da waz karantezuz, skwer vad ar vibien-gaer,
Eur merour, plom a-walh, a zo du-mañ en kêr,
Ar Robig, kreñv 'n e stal, erru dezañ c'hweh paotr,
'N-eus sammet va milin war an oll dichipot.
Va loened 'zo gwerzet 'tre an amezeien ;
Traou an ti, ar re a dalv nebeud a wenneien,
Am-esu lezet e-barz, m'o havin adarre,
Ma tegouez deoh skuiza ganin war ho korre².

Fañch

Me ne skuizin biken gand an neb 'n-eus savet
Eun durzunell ken koant da lakaad em haoued,
Eul lili gwenn ken glan evel va haredig ;
Va zad a rin bepred ouz tad Marharedig.
(Tri daol a skoer ouz an nor).
Digorit ! Daoust piou 'hall 'n em gavoud e toull an nor ?

¹ komplidi : iriennou (hervez an oberour).

² war ho korre : (gorre) : deoh da ober war va zro.

Pempved pennad

Fañch, Marhared, Kaour-Vraz, Bastien

Bastien

(En eur blega izel e benn).

Itron hag aotrounez, bez' em-eus an enor
D'ho saludi gand forz doujañs ha levez.

Fañch

Demad dit, Bastien ! Petra 'zegemenez ?

Bastien

Da genta, me ho ped, aotreit ahanon
Da starda dorn leal Fañch, va hosa mignon.
(Starda a ra dorn Fañch).
Ken liez gwech, tud kêz, ma krogan en dorn-ze,
An amzer dremenet em halon a gaoze :
Unanet om-ni bet a-viskoaz, adaleg
Oam ouz ar memez taol o teski ar galleg,
Beteg an deiz ma oam asamblez deut en-dro,
Kaporaled lorhuz, dimeuz servij or bro.
En em heuliet om bet penn-da-benn on deiziou ;
On eureujou zoken, koulz hag on dimeziou,
Ne oa ken eterze nemed pevar devez,
'Vel pa vijem atao bet on-daou war evez
Ne rajem netra 'bed an eil heb egile.

Fañch

Hag eh out deut neuze d'ober eun dro-vale
Da di ar honsort koz ? Mad ! Bastien, azez³ :
(Azeza a reont o-fevar).
Eur banne jistr bennag a zo c'hoaz dre aze ;
Va zad-kaer, evel just, 'zikouro hen tañvad
Rag va Marharedig ne raio ket, moarvad.

Marhared

O ! Nann, Fañch : goud a rez n'on ket evid eva ;
(Fañch a h a da glask jistr, Marhared a laka gwer).

Kaour-raz

N'eo ket ar bananhou 'lak an dud ar hreñva.

Bastien

Evid gwir, Marhared, hen anzav a ranker
O weled pegen drant ha livet pegen kaer
En em zalhith atao diwar an dour hepken ;
Mez eur gwaz n'hall ket chom heb eva eun dakenn

³ azez : bet skrivet **aze** er skrid orin, evid ar rim.

Eur wec hig an amzer, d'ober 'vel ar re all.

Fañch

(Karget gantañ ar gwer, ha krog en e hini).

Arabad eo, paotred, war ar zeh kaozeal :

Sachom war re-mañ, ma vo gwirroh a ze

Pez e oa Bastien o lavared aze.

(Strinka a reont gand ar gwer).

Bastien

Yehed mad dit, Fañchig ! Deoh, itron, ha d'ho tad !

Ra vo dindan eur bloaz tadig-koz leun a stad !

Kaour-Vraz

D'ho krasou mad ho-tri ! Ra priento Doue

Da bep hini 'hanom eurvad hag hir vuhe' !

Fañch

Yehedou ! ra vefom on-fevar diwallet

Da gaoud war an douar eur blanedenn galed !

Bremañ 'vad, a zo deut din da zoñj, Bastien,

Perag e tifennez ken stard an ostizien :

Klevet 'm-eus eh out eet d'ostiz daou zevez 'zo ;

Ha gwir eo kement-se, kuit a farserezo' ?

Bastien

Gwir-tre, Fañch ; ne oan deut zoken beteg amañ

Nemed 'vid ho pedi da zond ho-tri bremañ

D'ober d'am stal nevez eun tammig gweladenn.

Du-mañ ne zalho ket paotred ar rouladenn

Da zebri 'n eun devez gounidegez eur zun :

Mez d'ar goz ostizien, ar re zach hag a zun

Digand ar micherour e hwezenn hag e wad !

Du-mañ ne deui ket, kennebeud, 'raog an oad,

Ar vibien da zispign arhant laeret er gêr ;

Du-mañ 'vo ket gwerzet ar bannahou re ger...

Fañch

Daoust ha te, Bastien, 'roio 'ne⁴ 'vid netra ?

Bastien

N'eo ket ar priz eo, Fañch, an danvez 'n hini 'ra :

Kerroh eo aliez daou wenneg evid tri.

Ne zalin ket, te 'oar, ar sort gwin-ardant kri',

Gwin glaz, jistr badezet, loustoni a beb liou

A gaver peurvuia 'barz an ostaleriou ;

Traou mad, a genta merk, ne zegemerin ken⁵.

⁴ 'ne : aneze.

⁵ ne zegemerin ken : ne zegemerin nemetken.

Kaour-Vraz

Na penaoz e ouezfoh, pa vo er varrikenn,
Kuzet ha goloet, talvoudegez pep tra ?

Bastien

Diskouez a rit, Kaour-Vraz, ne intentit netra
‘Barz ar sort ingaliou⁶ ! Anad eo an tier,
‘Michañs ; c’hwil n’hoh-eus ket meur a wech en seier
Prenet, heb diskoulma, pe de pe batatez ?
Eur bakadenn vutun, eur voest alumetez⁷,
Daoust ha c’hwil o digor bepred a-raog prena ?

Kaour-Vraz

Furroh e vije din ober da vihanna.

Bastien

Ha c’hoaz, deuz peb evach a-raog gwerza da vad
E kustumer degas eur bannah da dañvad ;
Piou bennag a zisvarn⁸ hanternoz deuz kreisteiz
Biken ne vo flemmet.

Fañch

Neuze ‘n em lakez-te
Kalz gouiziekoh liper ‘vid na ve ar re all ?

Bastien

Eun dra, Fañch, e-neus pouez : ar pezh ugent real.
Paea ‘vel ‘zo dleet, eno an hini ‘ma an dalh ;
Kalz ostizien, siwaz ! a vez stag dre o yalh.
Me, pa ‘m-eus peadra da baea dre ma’h an,
A zoñj dibab atao ‘r peb gwella, pe ‘r yac’hañ :
Gwin ruz tomm evel tan, gwin gwenn ken dous ha mel,
Chartreuz ha kuraso, kalvadoz ha kummel⁹,
Kognak bet meur a vloaz o flourraad dre gozni,
Bier-bok alaouret, a lah ar velkoni,
Absiñt gwer a hwez-vad, ha vermout ha mader,
Kement ‘haler c’hoantaad, eva ‘raog ma preder¹⁰.

Kaour-Vraz

Ne oa ket, em amzer, ar sort traou er vro-mañ ;
‘Velkent, ‘vije debret kerkoulz evel bremañ.

Bastien

Lezom an amzer goz ‘leh ma ‘ma diskennet,
Ha gand an heol nevez bezom sklêrijennet :
Peb amzer a rank kaoud e hiz hag e lezenn,

⁶ ingaliou : traou.

⁷ eur voest alumetez : gwelloc’h e vefe bet skriva : eur voestad alumetez.

⁸ a zisvarn : a ra an diforh.

⁹ Chartreuz ha kuraso, kalvadoz ha kummel : anoiou boeson. (e galleg). Re all izelloh.

¹⁰ ma preder : ma tebrer.

Ha beb eil eo dleet trei tu d'ar grampouezenn ;
Gwechall ar grampouezenn 'ziskoueze an tu seh,
'Leh bremañ 'vez lakaet tu an amann d'an neh.
Bernia, bernia bepred, ne ree ken on zadou¹¹,
Hirie, 'rank an dispign mond da heul ar madou,
Anez, ver badezet gand eun ano neve',
Set' amañ Fañch, dezañ kreñv da vil skoed leve,
Spered ha deskamant, teod lemm da gaozeal,
Kuzulier er barrez da houarn ar re all :
Hag eñ 'vo kemeret, 'gav deoh, 'vid den ebed,
Mar ne oar ket ar pezh a dremen dre ar bed,
Traou ar vro 'n eur gonta gand an amezegez,
Hag an doareou pell dre an anaoudegez
'Ro deom ar gazetenn ?

Kaour-Vraz

Dond a reer d'o hleved,
'Michañs, heb klask an tu da veza peurvezvet.

Bastien

Setu Kaour o kana, 'darre, war an ton koz !
Mezventi, foetadeg, n'e-neus gantañ ken kaoz.
Seblantoud 'ra dezañ gweled, evel gwechall,
'N o zav dirag o gwer, gwazed leun¹² o vlejall,
Pep hini e greñva, gand e gomz e-unan ;
Med 'lavar deoh, em zi 'vo ket evel-se, nann !
Rag mezuz eo kleved ha gweled ar sort tud ;
Me n'andurin biken gopadeg na disput ;
Peb ever 'vo lakaet d'azeza deuz eun daol,
Roet dezañ e hoant, hag amzer d'en em daol
D'huñvreal pe da lenn, da gomz pe da hoari,
An oll gazetennou 'vo en ostaleri,
Gwer, glaz, ruz, gwenn, mesket, ma hallo peb lenner
Kemer sort a garo, 'n em zougen difenner
A-daol sur, pep hini a glasko e vignon,
Ha prestig 'vo gwelet bemdez, d'ar memez eur,
Oh erruoud eno, 'vel eur bagad breudeur,
Dibab an dud o-deus spered ha peadra.
Pegement e kousto ? – Koulz eo lared netra ;
D'an hirra pemp pe c'hweh gwenneg en eun devez,
'Vid eur priz ken dister, nag a dalvoudegez !
C'hoari, 'n em zidui, deski komz ha beva,
Ha, dreist-oll, beza sur a draou mad da eva ;
Ar spered hag ar horv laouennaet war eun dro,
Skwer vad evid an dud, eürusted 'vid ar vro !

Fañch

Eur prezeger dispar e-neus kavet ennout

¹¹ ne ree ken on zadou ; ned reent nemed bernia.

¹² gwazed leun : galleg : gwazed vezo.

Ar gwin hag an absiñt, ar “fin“ hag ar vermout.

Kaour-Vraz

‘Velkent, ne raio ket d’ar re fur da gredi
‘Ma evurusted eun den o chom ‘mêz euz e di.

Bastien

An dro-mañ ‘vad, Kaour-Vraz, n’ho tislavaran ket,
Rag me ‘zo deuz ar gêr re bell ‘zo dianket ;
Mez bremañ c’hwi ‘ranko doned ganin ho-tri
Da wel’ d va zraou nevez ; gwreg hag ostaleri.

Marhared

Me n’on ket evid mond, Bastien : rag va hoan
‘Zo erru peurboent din he lakaad war an tan ;
Hogen, Fañch ha va zad, nebeud a bres warne,
A hall mond d’ar *Marh-Gwenn* da gemer eur banne.

Bastien

Sell ‘ta ! gouzoud a rit an ano, Marhared ?

Marhared

Ya da : kleved a ran a bep tu lavared
Eo ken kaer tiegez ‘vel ma zo bet biskoaz.

Kaour-Vraz

Mad ! nag e vije bet ugent gwech kaerroh c’hoaz,
Ne deufe ar *Marh-Gwenn* e-unan d’am bete,
Foletr biken war e gein ne zavan-me fete’¹³.

Fañch

An hent ‘zo brao, va zad, hag ar bale ‘zo berr.

Kaour-Vraz

N’eus forz ; gand ar Marh-se n’oufen krenn ‘n em ober.
Leiz va ler am-eus bet euz a gement c’hoari
A gaver noz-ha-deiz ‘barz an ostaleri.

Bastien

N’eo ket evel ostiz ; evel mignon hepken
‘N hini ho pedan, Kaour.

Kaour-Vraz

Laret am-eus : biken !

Hag eh adlavaran, rentet fur gand an oad,
En ostaleri ‘bed biken ne daolin troad.
‘Rabad eo, Bastien, heul tamm war va gorre.

¹³ fete’ : feteiz (hizio).

Bastien

Heuliet a-walh am-eus, 'gredfen ket ober re ;
Mez Fañch, dampred e vin¹⁴, deuio ganin 'velkent ?

Kaour-Vraz

Fañch a oar, koulz ha me, dre beleh 'ma e hent.

Fañch

Ya, me hallo, kement ha kas 'hanout d'ar gêr.

Bastien

Deus 'ta, pezh ah evi ne gousto ket gwall ger,
Peogwir me 'n hini 'baeo.
(*En eur zaludi*).

Kenavo deoh ho-taou !

Fañch, ma ne zistro ket, a zigaso kelou.

Fañch

Lezit ar goapaer-mañ ; ne vin ket diwezad.
Kenavo bremazon, Marhared ha va zad !

Marhared

Kenavo deoh ho-taou !

Kaour-Vraz

Kenavo adarre !

(*Bastien ha Fañch a ya kuit*).

¹⁴ dampred e vin : ra vin kaset gand an diaoul ! (hervez an oberour).

C'hwehved pennad

Marhared, Kaour-Vraz

Kaour-Vraz

Setu aze, me 'gred, eul lampon a-zoare,
Ne houlfen ket fizioud va yalh-vutun ennañ.

Marhared

Souezet on, va zad : eun den euz an eeunna
'Glevan ober dre-oll gand Bastien ar Prad,
Ha n'ouzon ket perag n'eo tamm 'bed deuz ho krad.

Kaour-Vraz

Te 'houl diganin-me perag en garan ket
Eun den a beadra, hag a zo 'n em lakaet
A galon vad da ren ar vicher gaer ostiz ?
Kred ahanon, n'eo ket gand eur garg onestiz
'N hini chomo sahet e garr er skoasellou :
Kaer 'n-eus ar mel bera dimeuz e vuzellou,
E lagad beza glaz hag e deod beza flour,
Gweled a ran, ken sklêr 'vel en eur mezelour,
O tispak e galon trubard ha didruez.
Gwa d'an neb 'n em gavo war hentchou ar vuhez
Dirag eur sort laeron, hir ha lemm o hrogou,
'Med e vefont kuzet dindan eur manegou !

Marhared

Eur gwall dant a virit 'eneb d'an ostizien
'Benn larda kement-se ar paour-kêz Bastien ?

Kaour-Vraz

Ya, va faotrez, eun dant ha na vreino biken.
N'am-eus kontet an dro 'med d'az mamm baour hepken,
Doue d'he fardono ! Ar gentel 'oa kaled ;
Mez eüruz on bet c'hoaz, peogwir am-eus gallet
'N em zigoll euz an tamm he-devoa koustet din.

Marhared

Kontit eta, va zad, e-pad ma prientin
Ar zoubenn evid koan, rag Fañch a vo laouen,
Oh erruoud er gêr, mar kav prest e zoubenn.
(Kerhad a ra eur podig-houarn ha teir skudell, hag en em lak da domma koan).

Kaour-Vraz

Ne oan ket eureujet tri bloaz 'oa 'med a-boan,
Pa zegouezas din mond gand eur marh hag eun oan
D'eur foar e Menez-Bre. Gwerzet mad am-oa 'ne¹⁵ ;

¹⁵ 'ne : aneze.

Ha, ganin em godell eun tamm braz a vone¹⁶,
Pevar hant skoed daou bez¹⁷, gwenneg evid gwenneg,
'Oan o treuzi eur gêr, heh ano Lanvenneg,
Pres warnon o vale, 'balamour e oa erh,
Pa glevis oh hopal va ano war va lerh.
Me 'distrei, hag o kaoud eno pevar mignon,
'N eun ostaleri gran, o hortoz ahanon.
Bannahou 'oa lipet muioh 'vid nebeutoh,
Hag an erh gwenn er-mêz 'goueze bepred startoh,
Van ebed da guitaad ; chom a rejom da goan ;
Ar bannahou, 'vel just, n'eh eent ket gwannoh-gwan ;
Kement ha ken bihan e teu noz du-dall,
Hag e oa 'r pemp konsort atao o turlutal,
Mezo eevl pemp soner, leun a lorh, a fougé,
Pep hini diwar-benn an arhant a zouge,
Ar re all, tost d'ar gêr, ah eas gand o hent ;
Me, kalz pelloh, d'am zreid pa ne oan tamm perhenn,
Na d'am fenn kennebeud, a rankas chom va-un
'Barz an ostaleri, e-pad an noz, da hun.
O ! evach milliget, pa zoñjan en dro-ze !

Marhared

Gand ar pezh 'poa lonket 'oah bet klañv marteze ?

Kaour-Vraz

Nag e vijen maro, 'vije ket bet gwasoh.
Antronoz, goude 'm-oa kousket evel eur zoh,
En em gavas pounner va fenn ha skañv va yalh.

Marhared

Ha posubl eo, va zad, 'oa tud divez a-walh ?...

Kaour-Vraz

An daouzeg kant deg lur 'oa tremenet a-biou,
Ha biskoaz deuzoute n'am-eus gwelet al liou !

Marhared

Mez c'hwi ho-poa lakaet o adklask koulskoude ?

Kaour-Vraz

Ya da, lakaet a-walh : 'pad tri pe bevar de'
'Oa bet dre Landevenneg barnerien, archerien,
O furchal heb ehan war-lerh va gwenneien ;
War-lerh e oant chomet ; ha c'hoaz, war va feiz dall¹⁸,
Eh eas diganin treemn daou hant skoed all
Da zigoll an aotrou ostiz, mar plij ganit,
Deuz ar pezh 'm-oa lakaet anezañ da hounid.

¹⁶ a vone : a voneiz.

¹⁷ Pevar hant skoed daou bez : 1.210 lur (hervez an oberour).

¹⁸ va feiz dall : hen toui a ran.

Set' aze traou, va merh, hag a ra d'eur hovad
Dre gorzailenn eun den ober meur a dro vad.
Kaerroh 'zo : d'ar houlz-se ne oan ket pinvidig,
Ha da vamm baour zoken, a oa ken kizidig,
Doue d'he fardono ! a gemeras neuze
Eur boan hag eun anken, penn-kirieg marteze
Dezi da veza marvet a-raog he zregont vloa',
Daerou gwad a skuilliz : re ziwevad e oa !...

Marhared

Ar blanedenn, va zad, a oa war ho korre ;
'Vid beza eur wechig evet eur bannah re,
Hoh-eus gouzañvet stard ar walenn a gastiz/

Kaour-Vraz

Kement-se 'lak 'hanon, pa welan eun ostiz
O sacha tud 'n e di d'eva chopinadou,
D'ober em diabarz kalz a huanadou,
Kalz a zoñjou c'hwero war an amzer gwechall,
Ha dit e lavaran : « Diwall, diwall, diwall ! »
Da waz a zo eun den gentil hag eeun meurbed,
N'e-neus ennañ kildro, pleg fall na droug ebed ;
Klasket 'vo hen distrei diwar-hent an dever,
Ha tammig-ha-tammig, degas 'nezañ d'ever.

Marhared

Se 'vad n'erruo ket : rag Fañch, dre hras Doue,
'N-eus biskoaz implijet e gov d'ober kouez¹⁹.

Kaour-Vraz

War an eva, 'teuer êz a-walh da reizad²⁰,
Rag ar vezventi 'zo, siwaz ! eur si Breizad...
Na gav ket dit, fenez, e chom pell da zale,
Goude n'oa ken d'ober 'med eun droig vale ?

Marhared

Bremañ, red eo lared, 'ma ar houlz da dostaad,
Rag ar zoubenn 'zo tomm, hag en he gwella stad.
(Degas a ra war an daol an teir skudell gand loaiou).
Mar 'mije eur hlohig, sort 'vez en tier gran,
Me a zonfe da Fañch doned timad d'e goan ;
Mez pardonet e vo 'vid an nozvez kenta,
P'e-neus ket c'hoaz desket ar houlz d'en em renta.

Kaour-Vraz

Boull²¹ eo ar re ah a war wellaad 'n eur goza...
A ! hen kleved a ran ; koulz eo din-me kloza

¹⁹ 'N-eus biskoaz implijet e gov d'ober kouez : d'ober mohaj.

²⁰ da reizad : da blijoud.

²¹ Boull : rouez.

Va beg war va rebech.

Seizved pennad

Marhared, Kaour-Vraz, Fañch

Fañch

Nozvez vad deoh ho-taou !
N'oufeh biken soñjal pegen kaer eo an traou
Du-ze, ti Bastien.

Marhared

Kaer zur e rankont beza
'Benn out manet keid-all d'azeza.

Fañch

Petra ! bet on re bell ?

Marhared

Nann da, re bell ebed²²,
Fañch, peogwir ar zoubenn 'vid c'hoaz n'eo ket debret ;
'N em lakaom deuzouti bremañ a galon vad.
(Pep hini a grog en e skudellad).
Kenta koan greet ganin, Fañch, eh ez da dañvad,
Blazet eo deuz da hiz ?

Fañch

(Goude beza tañvaet).
Feiz ! 'vel-se, Marhared ;
Evid gwir, eun tamm pebr muioh 'mije karet.

Kaour-Vraz

Gwelloh pebret e oa bannahou Bastien ?

Fañch

Gwelloh teodet eo va zad-kaer 'vid na ouien.

Marhared

(En eur vousc'hoarzin).
N'it ket d'en em gregi dioustu da vihanna ;
Anez, ho koaniou paour 'chomo da zistana.
(Skei a reer war an nor).
Digorit ! Piou 'hall dond da skei ken diwezad ?

²² re bell ebed : iskiz eo. Re bell, tamm ebed.

Eizved pennad

Marhared, Kaour-Vraz, Fañch, Bastien

Bastien

Nozvez vad deoh ho-tri ! N'eo ket gwall deread
Deuz va ferz dond da glask eur servij d'an eur-mañ ;
Mez gouzoud mad a reen 'mije kavet amañ
Eun test a zo ezomm du-mañ war eur marhad²³
Hga am-eus soñjet, Fañch, 'hallen dond d'az kerhed.

Fañch

Mad a rez, Bastien, lakaad fiziañs ennon,
Rag me ne lavarín biken : « Nann ! » d'eur mignon.

Marhared

Goude 'ma noz, Fañchig, eh ez d'am hwitaad c'hoaz ?
Bastien n'hallfe ket gortoz bete warhoaz ?

Bastien

Gortoz, Marhared kêz ! evid eul loen kezeg ?
Ya, ma vije marhad etre daou amezeg ;
Mez an daou gristen paour a zo tud euz a-bell,
Greet o emgleo gante 'tond deuz foar Lomikel.

Kaour-Vraz

Ar marhajou, gwechall, 'veze greet gand eur ger ;
Bremañ ne reer netra, pelloh, heb riñsa gwer.

Fañch

(En eur lakaad e skudell war an daol).
Deom dioustu, Bastien, d'ober on testeni,
'Vid na vo ket va zud re bell er velkoni,
Kenavo, gwreg ha tad ! hebdale 'vin distro.

Bastien

Kenavo adarre, ha Doue r'ho miro !

Kaour-Vraz

Kenavo !

Marhared

Kenavo !

²³ war eur marhad : diwar-benn eur marhad.

Naved pennad

Kaour, Marhared

Marhared

C'hwi 'lavare, va zad,
Hag ar furnez ganeoh, am-oa leh d'evesaad.

Kaour-Vraz

Gwelet az-teus aze pesort digarez skuiz²⁴
'N tennet ar beg mel²⁵ 'vid kas Fañch war e giz ;
Prestig, ne wisko ket e borpant heb kaoud Fañch
Da zalhen ar goulou pe da gregi 'n e vañch.

Marhared

Ar pezh en-eus greet din, va zad, ar gwaso poan,
'Oa gweled va fried o vouza deuz e goan,
Hag o senti muioh ouz hennez 'vid ouzom.

Kaour-Vraz

Eüruz om, evelkent, va faotrez, pa houzom
E peleh 'ma an droug ; mad on-deus greet tevel,
Ha gortoz, evid komz, heol warhoaz da zével.

Marhared

Gwall griz 'mije kavet ivez, ma vije red
Kavoud krouz ouz va gwaz eil nozvez on eured...
Daoust hag-eñ n'eo ket prest c'hoaz da zistrei d'ar gêr ?

Kaour-Vraz

Goustadig ; lez aneze da heul mod Landreger ;
Te 'oar e zo eur hiz dispar o ren er vro :
Pa vez pevar ever, 'rank beza peder zro.

Marhared

Feiz 'ta ! ar paour-kêz Fañch a vo mezo-mik neuze ;
Rag tommet 'oa dezañ 'n eur erruoud aze.

Kaour-Vraz

N'eus forz : bezom didrouz on-daou evid fenez,
Ha Doue marteze 'roio deom e vennoz.

Marhared

Me 'gred e tiwallo da zond biken d'ever
Eun den karantuz sort eo Fañch em heñver.
Selaout : me anvez trouz e dreid o tostaad.

²⁴ digarez skuiz : digarez fall, bet implijet a-goz.

²⁵ ar beg mel : unan a gomz ken mad ma teu a-benn da lakaad ar re all a-du gantañ.

Kaour-Vraz

Mad ! bezom war evez d'hen degemer gand stad ;
Gwall diwevad n'eo ket, pa n'eo 'med deg eur c'hoaz.
Chomom sioul !

Degved pennad

Marhared, Kaour-Vraz, Fañch

Fañch

Erru om adarre ! Foeltr biskoaz !
Amañ 'gaozeer ken ouz ar re 'deu en ti ?

Marhared

Eo, Fañch ; mez da zistro n'eo ket eun nevezenti,
Peogwir, dre hras Doue, n'out ket manet gwall-bell.

Fañch

(En eur denna e dok).
Ha goulenn a rankin diganit diskabell
Mar n'on ket evel-se bet pell a-walh er-mêz ?
Biskoaz n'am-oa gwelet tud ganet ken diêz.

Marhared

(En eur ouela).
A ! fañch, abred a-walh on ganit glaharet !

Fañch

Dal ! Setu Madalen bremañ 'leh Marhared !

Kaour-Vraz

Peurboent eo d'ar gêzez leñva, 'baoe an amzer
A respontez ken rust da gomzou ken tener.

Fañch

C'hwi 'vad, paotr koz, e-pad 'vefoh amañ lojet,
'Gaozeo bep sadorn 'vid goulenn ho roched,
Dibabit a-hend-all, mar plij d'ho madelez,
Chom en peoh 'barz an ti, pe mond da hopal 'mêz,
Deuz ma welan re sklêr, 'n em glevet oh ho-taou
D'ober din sarmoniou ; n'on ket den d'o zelaou.
'Vid c'hoaz 'oh gwall abred da rei din kenteliou,
Pa ouzon, koulz ha c'hwi, pegeid 'tap va gwiriou.
Peb ozah a zo mestr 'n e di, n'ankouezit ket.
Ha bremañ nozvez vad ! rag me 'h a da gousked.

Eil ar vest

(Ugent vloaz goude)

Kenta pennad

Marhared, Fañch

Fañch

(Stummet skuiz ha koz).

Petra ‘zo, Marhared ? Eul lizer ‘zo erru ?

Marhared

(Eul lizer serret ganti ‘n he dorn).

Setu ‘nezañ aze, Fañch, siellet gand koar ru’,
Heñvel beo ar skritur deuz hini Bastien ;
Kaer am-eus, va halon a sko, va gwad a yen,
Krena ‘ra va daouarn ‘raog terri ar hached ;
‘Vel pa ve dindannañ gwalleuriou braz koachet ;
Ne vijen ket skuisoh goude bale deg leo !...
Dal, Fañch, lenn anezañ.
(Rei a ra al lizer da Fañch, hag eh azez).

Fañch

Digand Bastien eo.

Daoust perag ‘teu hennez dre skrid d’am zaludi,
Ha me bet deh da noz e-pad diou eur²⁶ ‘n e di ?
Gwelom :

(Digeri a ra al lizer, hag e lenn).

« Fañch, emezañ, warhoaz ‘mo an enor

Da vond bete du-ze, ‘vid degas dit eñvor
Deuz ar gont ‘zo ‘trezom o ren ugent vloaz ‘zo.
An hini ‘vo bepred, a zo bet hag a zo
Da vignon karanteg, Sebastien ar Prad. »
Pe ‘ma, pe n’ema ket an devez deuz va grad,
Ne houl sort diganin ; mez va hontchou ‘zo prest,
Nebeud a dra ‘rankan dezañ ‘vid e beurrest²⁷.

Marhared

Va Doue ! Fañch, kontchou ‘baoe ugent vloaz sahet²⁸ !
Ouzon-me koulskoude ‘teus atao nehet
Dleoud netra d’hennez.

Fañch

Eun nebeud gwenneien

‘Zo chomet marteze war gaier Bastien ;

²⁶ diou eur : diou eurvez.

²⁷ e beurrest : peur-rest : ar pez a zlean dezañ c’hoaz.

²⁸ sahet : chomet.

Sur, ne dalvezont ket an teil²⁹ a ra gante.

Marhared

Allaz, n'eo ket heb souez breamazon e sponte
Va dorn ha va spered dirag eur sort lizer :
O tostaad e kleven ar boan hag ar vizer.

Fañch

Na rez ket : Bastien 'n hini 'zo 'tond aze,
N'eus tamm leh da gemer spouron 'vid an dra-ze.
(*Marhared a zav*).

²⁹ an teil : an trouz.

Eil pennad

Fañch, Marghared, Bastien

Bastien

Demad, Fañch ! Marhared, ho saludi a ran !
C'hwi 'zo da vihanna daou zen hag a garan,
'Balamour 'veh atao kaozeüz ha seder.

Marhared

Evid gwir, Bastien, om bet tud dibreder ;
Mez en zalho ket pell on halon da dommañ,
Mar teu deom aliez
(*Hag e tigor al lizer*).

Lizerou 'vel hemañ.

Bastien

Pez a zo war hennez e ouieh mad ho-taou,
'N eur ober ugent vloaz e tremen kalz a draou :
En gwez e tro ar plant, en tud ar vugale,
Hag ar hontchou kuzet a zispak da vale.

Fañch

Me n'am-eus, Bastien, biskoaz kuzet netra ;
Te 'n hini a glask viou en neziou ugent vloa',
Mez ar re-ze, te 'oar, 'zo distrujet pell 'zo.

Bastien

Bez difazi, Fañchig : ganin-me 'z eus neizo'
Ar re ne zifrezont³⁰ dre hlao na dre avel ;
Re baduz int bet greet³¹ ; Ankouezet az-teus, heñvel³²,
Az-toa 'n o diabarz diskuizet da bluenn³³ ?
Set' amañ paperou 'roio dit sklêrijenn.

Fañch

Tanfoletr biskoaz paper dit-te n'am-eus sinet.

Bastien

Gortoz eun tamm, ma vo da eñvor dihunet
(*En eur denna eur paper euz e hodell*).
Selaou ar penn-skrid-mañ : « Me, Fañch an Olier,
Kouër³⁴ em zra va-unan, o chom en Doureier,
Anzav rankoud evid absiñt, vermout, poker,
Da Vastien ar Prad, ostiz er memez kêr,
Tri-hant tri-ugent skoed : o faea a rin dezañ,

³⁰ Ar re ne zifrezont : "pere" er skrid orin : n'ez eont ket da get.

³¹ Re baduz int bet greet : solud int.

³² heñvel : war a hañval.

³³ diskuizet da bluenn : sinet.

³⁴ Kouër : perhenn.

‘Benn nao bloavez ahann, ‘vid termen diwezañ,
Hag adaleg hirie, bep bloaz, deuz e arhant
‘Servijin dezañ vad a bevar skoed ar hant³⁵.
Greet ha sinet ganin ‘barz e ti Bastien,
En mil eiz kant pevar-ugent, pemp a Even³⁶. »

Fañch

(Droug ennañ).

Eur fals-skrid eo hennez !

Bastien

(En eur ziskouez ar paper da Varhared).

Sellit ‘ta, Marhared :

N’anavezit ket aze e skritur, lavarit ?

Marhared

Eo, siwaz ! e skritur penn-da-benn, heñvel-beo,
Hogenn p’en-doa skrivet e ranke beza mezo.

Bastien

Lizerennou moulet sonnoh ‘vid ‘n eul lever³⁷,
‘Vije bet, a gav deoh, troet gand eun ever ?
Ha neuze, war al leh, pa oa greet ar paper,
E oa Matilin gamm ha Glodig an dibrer³⁸.

Fañch

Deus atao ; beza ‘m-eus peadra da baea ;
Mez en da ostaliri ‘vid ar wech diweza
Am-eus boutet va zroad.

Bastien

Dit-te ne ouelin ket,

Gand ma vo em godell va oll arhant klinket ;
Rag n’hoh-eus gwelet c’hoaz dimeuz ar bakadenn
Nemed an disterra hag a r skañva lodenn.

Marhared

Petra ! Billejou all a zo ‘tre ho taouarn ?

Fañch

O plua³⁹ yer, te ‘oar, ne skuiz ket al louarn ;
Hemañ war fals-skridou a zo ken diskuiz all⁴⁰,
Ha, bete laerez tud, e ar kaerra ma hall.
Gwelom petore gaou nevez e lavaro ?

³⁵ vad a bevar skoed ar hant : 4% interest.

³⁶ pemp a Even : d’ar bemp a viz Even.

³⁷ lever : leor.

³⁸ dibrer : an hini a ra dibrou.

³⁹ plua : galleg. displua

⁴⁰ Hemañ war fals-skridou a zo ken diskuiz all : ne skuiz ket pa zav fals-skridou.

Marhared

(en eur azeza, hanter-zemplet).

O ! Me 'garje, 'vid kalz arhant, beza maro !

Fañch

Na gemerez ket spont, Marhared, 'vid gevier.

Bastien

(Droug ennañ).

Ha me, 'vid ma klevan gwall-heriou eur mezhvier,
E-leh aon pe gounnar, n'am-eus nemed truez,
P'ema ouz va difenn onestiz va buhez,
Pep hini, a bell 'zo, 'oar mad en Doureier,
N'on-me ket nag eul laer nag eur fals-skrivagner ;
Ha dirag barn ar vro ma vem lakaet on-daou,
N'eo ket me, a daol sur, 'vo tamallet a haou.
Rag, e-pad ma oas-te o lonka da zanve'
Me ne reen 'med gwellaad ha kreski va leve ;
'Pad ma oas o tiskenn, me 'oa o vond d'an neh,
Anvet gand ar barrez kuzulier en da leh ;
'Pad ma oas o vragal, o frika, o lipad,
Me 'oa o kemer paon hag o pinvidikaad.

Marhared

(O sevel a-daol).

C'hwi 'zo, m'hen lavar deoh, eun den divez ha kri',
Goude beza ruillet eur mignon 'kreiz ar pri,
Ober dezañ rebech war e zremm labezet ;
Rag c'hwi 'zo penn-kirieg da Fañch mar deo kouezet.
C'hwi eo ar higer louz a damall an dañvad
'N-eus dindan e gontell kollet buhez ha gwad,
Ar rapiner⁴¹ a gred rebech o faourente'
D'ar re 'n-eus dilamet⁴² o bara digante.
Ha, mar zo bet ganeoh tud diod o voti,
Abalamour d'o hov peurgarget en ho ti,
Eur Barner 'zo du-hont d'an neh, hag anvez sklêr,
Dindan ho krohen maout, eur bleiz treitour ha laer !
Desket diwar or houst, bremañ ni 'ziwallo.
Echuit 'ta buan ho labour divalo :
Lavarit pegement 'talvez d'or godell
Skarza 'n ho kenou lor riñsador or skudell.

Bastien

Goapaad ha mallozi neb a dleer dezañ
A zo bet a-viskoaz eur hiz vrago da baeañ.
Hogen, amzer da goll en ho kerz n'am-eus ket
Nag êz da chom, 'veldoh, 'pad ugent vloaz kousket.
Re vad, bete vremañ, on bet en ho keñver,

⁴¹ rapiner : uzurer (euz ar verb "rapina")

⁴² dilamet : lamet.

P'am-eus fiziet keid-all va arhant 'n eun ever,
Lezet ganeoh da vad e pevar skoed hepken⁴³,
Hag em-bije bet pemp leh all ; p'am-eus zoken
Prizet dond va-unan 'vid eur sort kevridi.
Mad ! warhoaz e teuio an urcher d'ho pedi
Da baea din, dre nerz e baper lezenneg,
Unneg mil daou hant lur, nemed seiteg gwenneg.

Fañch

(peurgounnaret).

Unneg mil daou hant gwech gaouiad, laer ha trubard,
Sur on a gement-se 'rankan ket eul liard ;
Rag paet out-te bet ganin dre mar even.

Bastien

Eur gwennegig bennag to a zegemeren ;
Mez an "aperitif" a felle d'an aotro'
Kemer diou wech bemdez, daou pe dri war an dro :
Ar re-ze 'ziskenne diwar dle en e houg.

Fañch

(En eur zailla gand Bastien).

Wranout e tiskunno va hraban, boued ar groug,
Ha da fals-paperou 'zo breamazon en tan !

Bastien

(En eur zouza a-dreg, e tispak eur bistolenn).

Amzer, va faotr : deut eo ganin va hi bihan,
Ne harz ket aliez, mez e oar kregi stard ;
Gouzoud a reen penaoz eh out eun tamm kanfard
Buan da ziodi, ha penaoz eul lonker
Ne chom euz e zilerh taol fall ebed d'ober,
Ma vije bet arhant etre daouarn ar paotr,
An tammig engal⁴⁴-ze 'vije greet dichipot.
Hogen warhoaz, da heul an urcher, va zud kêz,
E vo degaset deoh peadra ha furnez :
Rag hennez 'oar an tu da gas moneiz d'an neh.
Kenavo ! n'am-eus ken netra d'ober ganeoh.
(Hag eh a er-mêz a-gil).

Fañch

Kee gand an diaoul, lankon, ha diwall da zistrei !

⁴³ Lezet ganeoh da vad e pevar skoed hepken : lezet ganeoh eun interest 4% nemetken.

⁴⁴ engal : emgleo.

Trede pennad

Marhared, Fañch

Marhared

Va Doue ! Fañch, penaoz ‘hallfom-ni biken rei
An dalvoudegez spont a houlenn an den-ze ?
Ma vije bet va zad da vihanna aze !
Àllaz, troet ‘n-eus kein, eet war e giz d’ar gêr
Heb beza gwallgaset ganit e peb doare.

Fañch

N’am-eus foeltr tamm ezomm dimeuz e drugare’

Marhared

War an noaz krak ‘vefom mar ne ro deom skoazell ;
Rag n’eus den dre ar bed en eur stad ken izel
Eveldom-ni kouezet : gwerzet da beadra,
Ha sammet va hini gand ar beh pounnerra
‘Oa barreg da zougen ; gwenneg ebed en ti,
Skubet oll gand avel mezuz ar vezventi !

Fañch

Nag an deg skoed ‘m-oa bet evid da walinier ?

Marhared

Ne oant ket eet ganit disul, paour-kêz mezhvier,
Ha pa oas deut d’ar gêr, noz du, leun da skudell,
E chome deg gwenneg bennag en da hodell ?

Fañch

Nag e vem heb arhant, danvez ‘zo ‘vid ober :
Ed ‘leiz ar halatrez, loened ‘leiz ar hrevier,
Brahellou⁴⁵ foenn, kolo, lann ha keuneud,
A-walh ‘vid distaga deuz ar flemmer⁴⁶ daonet.

Marhared

Neuze, ne chomo sort ganeom evid beva,
Fontet or peadra e deun an toull eva ;
Hag e hallfom moned, ni hag or bugale,
Ar bisah war or chouk, gand an hent da vale.
‘N an’ Doue, Fañch, kemer truez deuz on faotred,
O-daou leun a galon ha digor a spered :
‘Vid o harz da goueza dindan treid an dud all,
Ankoua⁴⁷ da lorh diod, ha treh war da benn fall ;
Lez ‘hanon da skriva eun tamm lizer d’am zad,
Hebdale, rag warhoaz e vo re ziwezad,

⁴⁵ Brahellou : berniou (marteze : gwrahellou).

⁴⁶ flemmer : c’hwiblaer.

⁴⁷ Ankoua : ankounac’ha.

Goude 'vo deut amañ paper glaz an urcher
Da daol warnom eur vez hag eur mizou pounner !

Fañch

Gra da hiz, Margared : mar ne ra ket a vad,
Droug ne ray ket ivez kas eul lizer d'az tad.

Marhared

Bennoz Doue dit, Fañch ! n'eo ket peurgollet c'hoaz
Ar galon garanteg 'oa ennout a-viskoaz.

Fañch

Skriv 'ta pez a gav dit 'vo ar muia deread ;
Ro 'nezañ da zougen⁴⁸ d'or mab braz Benead ;
Rag, 'vel m'eo bet atao kolladenn e dad-koz,
Hen kas a dalvezo eun tamm brao 'vid or haoz.

Marhared

(Klasket ganti pluenn, liou ha paper, en em lak da skriva).
Mad ! galv anezañ, Fañch ; lar dezañ dond buen⁴⁹ :
Va lizer a zo prest en pevar daol pluenn.
(Fañch ah a er-mêz, hag a zistro gand Benead).

⁴⁸ da zougen : galleg. da gas

⁴⁹ buen : buan (evid ar rim).

Pevare pennad

Marhared, Fañch, Benead

Benead

Eun dra bennag a zo da gas d'am zadig-koz,
Va mamm ?

Marhared

Ya, va faotrig : dioustu 'h a da veza peurgloz
Al lizer roin dit da zougen d'ar vilin.

Benead

Gwell eo se ! gand ar stad vrasa eh adwelin
An hini 'zo bepred bet ken mad em heñver,
Hag a zo diganeom eet kuit 'baoe pell azmer !

Marhared

(Serret al lizer ganti, en eur rei anezañ d'ar paotr).
Dal, va faotr ; kee timad war-eeun beteg e di,
Ha na lavar da zen ebed da gevridi,
Da dad-koz, marteze, 'deuio ganit amañ.

Benead

Mar kerez, avad, mamm, me 'zegaso 'nezañ :
Biken ne reüsfe⁵⁰ tadig-koz ahanon.

Marhared

Gra 'ta 'vid ar gwella, gra hervez da galon
(En eur ouela).
Amañ 'zo, va faotrig, kalz a boan hag anken !

Benead

Mad ! dond sur 'ray ganin, evid na oueli ken,
Mammig kêz ! Kenavo emberr ! Kenavo deoh, va zad !

Marhared

Kee, va muia karet !

Fañch

Kenavo, Benead !

⁵⁰ ne reüsfe : ne nahfe.

Pempved pennad

Marhared, Fañch

Marhared

En tamm bugel-ze, Fañch, ‘n hini ‘chom on esper,
E-pad ma ‘ma noz-deiz du-hont ar paour-kêz Per,
On faotr all, ‘n e wele, oh ober pinienn⁵¹.
A ! Fañch, gwall druezuz eo deut on flanedenn !

Fañch

Red eo c’hoari ganti, Marhared, ‘vel ma ‘mañ.

Marhared

Allaz ! gwir a-walh eo ‘mom diwezdad bremañ
Da jali war eun droug hag a zo diremed ;
An hent bet greet a-dreuz ne vo ket digammet ;
Hogen, evid furraad, sell a-dreñv a ranker,
Ha soñj az-teus pegen laouen ha pegen kaer
E tigare on hent bremañ ‘zo ugent vloa’ ?
Nemed goabrennou glaz hag heol melen a oa ;
Ha setu, dre halloud al lonkach milliget,
On huñvreou koanta nijet kuit e maged !
Kenta deiz ma teuas Bastien en on ti,
E oa deut war eun dro gantañ ar vezventi,
An hini⁵², stlapet er-mêz, taol-ha-taol, da vale,
Tamm bara or hozni ha tra or bugale.
Ar barti genta⁵³, Fañch, a zo ganeom kollet.

Fañch

Hogen, an eil pennad marteze ‘vo gallet
Hen gounid, pa’ m-eus bet eur gentel d’am lakaad
Da zalhen digor frank bremañ va daoulagad.
Kred ‘hanon, Marhared ; en amzer da zoned
An ostizien ha me ‘vefom ken mignoned.

Marhared

O ! ma gallfe, Fañchig, kement-se dond da wir !

Fañch

Hen toued a ran dit, ha n’am-eus ket daou hir⁵⁴.

⁵¹ oh ober pinienn : klañv eo war e wele ; gouzañv a ra.

⁵² An hini : P’hini, er skrid orin.

⁵³ Ar barti genta : galleg. Ar c’hoari kenta.

⁵⁴ daou hir : daou her. (“gir“ a vez lavaret e lehiou ‘zo e-leh “ger“. Implijet amañ evid ar rim).

C'hwehved pennad

Marhared, Fañch, Benead, Kaour-Vraz

Benead

(Oh antreal da genta, chomet Kaour-Vraz 'toull an nor).

'M-oa ket lavaret, mamm, e teuje tadig-koz ?

Sell anezañ aze, 'toull an nor, o hortoz.

Kaour-Vraz

(Diwar an treuzou)

Ya, gortoz a fell din a-raog mond tre en ti,

Ken e vin aotreet gand ar memez hini

E-noa va haset kuit.

Fañch

(En eur goueza d'an daoulin).

Pardonit d'an ever

An divaloerez 'n-eus bet en ho keñver,

Ha kemerit truez diouzom en ti-mañ.

Kaour-Vraz

(En eur antreal ha pokad d'e verh).

Anez am-oa truez, 'vijen ket deut amañ.

(Sevel a ra Fañch).

Sav, ha gwelom petra d'ober, krenn ha buan.

Marhared

(En eur vriata he mab).

Kee d'an neh, va faotr mad, war-dro da vreur bihan.

(Benead ah a kuit).

Kaour-Vraz

Pegement e houlenn al lampon daoubenneg⁵⁵ ?

Fañch

Unneg mil daou hant lur, nemed seiteg gweneg.

Kaour-Vraz

Poent eo rei d'am mab-kaer ar genta medalenn ! :

Unneg mil daou hant lur a draou 'n e gorzailenn !

Ha ne deu ket da zremm da ruzia gand ar vez

O soñjal en da gov 'zo eet talvoudegez

Eur plas mad, gwir ha font⁵⁶, lojeiz ha douar ?

Daoust ha dindan ar beh ne gren ket da ziouharr ?

⁵⁵ daoubenneg :diou zremm.

⁵⁶ Eur plas mad, gwir ha fond : eun atant vad, interest ha kapital (= pep tra)..

Fañch

Goapait ha skandalit 'hanon gwasoh-gwaz ;
Em halon divamet eur vouez all a zav c'hoaz,
Skiltroh he rebechou 'vid oll gounnar an dud.
Muioh digar on bet evid al loened mud,
O lonka va danvez, o kemer amzer gaer,
'Pad ma oa ar re all o ouela 'barz er gêr,
Mad ! grit ouzin bremañ 'vel ma plijo ganeh⁵⁷
Dirag kastiz ebed ne gemerin an teh.

Kaour-Vraz

Marharedig, lavar kerhad Ar Prad amañ.

(Marhared ah a er-mêz).

Set' amañ diganit, Fañch, pezh a houlennan :

Uhellouh 'seva da zle 'vid an dalvoudegez
A zo, 'tre seh ha glaz, war da oll diegez ;
'Velkent he kemerin, koll-digoll, 'vel ma 'mañ,
Ar menaj a oa dit a vo din-me bermañ,
Ha kement-se rankez anzav dre zinadenn,
A-barz en em ouestlin da baea da skodenn.

(Dispak a ra eur paper).

Deus, sin amañ dioustu, pe ne vo netra hreet.

Fañch

(Goude beza sinet).

Erru eo Bastien, kerhet gand Benead.

Kaour-Vraz

Gouzoud ervad a reen 'vije ket diwevad

Pa'z eo da douch arhant 'n hini 'm-eus hen klasket.

⁵⁷ ganeh : ganeoh (evid ar rim).

Seizved pennad

Kaour-Vraz, Fañch, Marhared, Bastien

Bastien

(Heb saludi).

Va goulennet hoh-eus ?

Kaour-Vraz

(En eur stlapa tok Bastien diwar e benn).

Te ne zaludez ket ?

Pleg da benn, milliget, pleg anezañ izel,
Dirag houmañ, gwechall itron ha dimezell,
Ha dsikennet ganit e reñk ar baourentez ;
Dirag hemañ, gwechall eüruz 'n e garantez,
Ha troet en mezh dre da guzuliou fall !
Pa zoñjan en ardou 'veze lakaet gwechall,
Keit ha ma oa danvez, dond da starda e zorn,
Seblant din gweled eur hi 'ra fae war eun askorn,
Kerkent m'eo peurgrignet gand e henou plapouz.
Te, Bastien ar Prad, eo ar gwasalapous
A daol e droad treuzeg war hentchou ar bed-mañ .

Bastien

Selaouit 'ta, Kaour-Vraz : me n'on ket deut amañ
Da zerri va genou, 'vel eun hoh minellet,
'Vid gouzoud pegen mad oh-c'hwi distagellet.
Arhant 'zo pe n'eus ket ?

Kaour-Vraz

Er gomz-se eh anavezan

Ar helaouenn he-deus, ugent vloaz, heb ehan,
Sunet eur paour-kêz den berrwel ha diakuit :
« Mar geus⁵⁸ arhant, me 'chom ; mar n'eus ket, me 'h a kuit ! »
Muioh a draou 'm-eus c'hoaz 'vid n'eh aio ganit ;
Ha, pa'm-eus-me lakaet va oll vuhez d'o gounid,
Te 'hall, 'vid o flemma⁵⁹, mond eun tamm war da bouez,
Ha degaset az-teus ar skridou da ziskouez ?

Bastien

Ken vin krog en arhant, n'ay foeltr skrid diganen.

Kaour-Vraz

Deus 'ta, c'hoari da baotr, pign war da inkane,
Klask an urcher dioustu da verka, mar karez ;
Hogen, m'hen lavar dit : « Eun diotach a rez ;
Rag amañ n'eus netra da Fañch an Olier,

⁵⁸ Mar geus : ma'z eus .

⁵⁹ flemma : c'hwiba.

Me va-unan a zo perhenn d'e vobilier⁶⁰ ! »

Bastien

'N em glevet oh ho-taou da laerez ahanon ?

Kaour-Vraz

Kemepnn 'barz da hodell ar ger vil a laeron,
N'eo mad 'med evidout, ha dibab, tu pe du,
Diskouez da baperou, pe mond er-mêz dioustu.

Bastien

(En eur dostaad aneze ouz Kaour, heb diskregi).

Sellit 'ta, Kaour-Vraz, mez n'o hemerit ket.

Kaour-Vraz

Da begement e sav ar pez a zo merket ?

Bastien

D'unneg mil daou hant lur, nemed seiteg gweneg.

Kaour-Vraz

Va mab-kaer, a welan, 'zo eun den skodenneg⁶¹.

(Selled a ra eur pennad deuz ar baperou).

Mad ! 'vid kement paper a oa 'barz da chupenn,

Me roy dit tri mil skoed, liard ebed ouspenn,

Ha daou vunut hepken evid ober da zoñj.

Bastien

(Goude beza prederiet eun tamm).

Ar gontell lakaet din, Kaour-Vraz, dindan va groñj,

Ne chomin ket da stourm ouz eun den ken penneg,

Ha gwell eo ganin koll daou vil lur 'vid unneg.

Kaour-Vraz

(En eur rei eur yalh dezañ).

Set' aze tri mil skoed ; degas ar papero'.

Bastien

(Goude beza roet ar baperou da Gaour, ha digoret ar yalh da genta).

Ya, 'ma ar gont e-barz ; kenavo an distro.

(Hag eñ kuit).

Kaour-Vraz

Diwall da vounta ken da dreid plad en ti-mañ ;

Anez, da ziouskouarn 'vo lakaet da dommañ.

⁶⁰ d'e vobilier : d'e arrebeuri.

⁶¹ skodenneg : kalz skodennou e-neus

Eizved pennad

Kaour-Vraz, Fañch, Marhared

Kaour-Vraz

Setu eur haer a zrên dilamet euz da droad.

Fañch

Nag e teufen da skuill evidoh va oll gwad,
Ne baefen ket ar vad ah-eus greet em heñver.

Kaour-Vraz

Evid paea da zle, dalh d'ober da zever,
Ha 'n em ro d'al labour bemdez deuz da wella,
N'halla ket ar pleg koz⁶² distrei d'az touella.

Fañch

Heul a ran hoh ali, en eur voned dioustu
Da gennerza va zud war-dro ar gwiniz-du ;
Ha bemdez e talhin aketuz d'am labour,
'Vid ankounac'haad an evach, va gwsa enebour.
Taolit en tan, m'ho ped, paperou an den fall,
Ma varvfont en moged, 'vel huñvreou teñval,
Ha va buhez diroll 'varvo ivez gante.
Marteze 'tistroio ar peoh, ar garantez',
An eürusted gwechall, da ren 'n on tiegez.

Marhared

Doue da rei dit, Fañch, nerz ha gouiziegez,
Da weled ar pechou, ha da lammed dreiste !

Fañch

Kenavo deoh ho-taou, kenavo da greiste' !
(Starda a ra dorn Kaour, pokad d'e wreg, ha kuit).

⁶² ar pleg koz : ar boaz koz.

Naved pennad

Kaour-Vraz, Marhared

Marhared

Ne gav ket deoh eo Fañch troet war an tu mad ?

Kaour-Vraz

Troet mad hen kavan, Marharedig, mar pad ;
Hogen, tan nevez-krog a vez dister e nerz :
Barreg om da gaoud c'hoaz da houzañv deuz e berz.

Marhared

O ! pedi 'ran Doue, mestr da gement tra 'zo,
Da bellaad deuz ouzon trubuill hag enkrezo'
Sort am-eus anavezet e-pad ugent bloavez :
N'am-eus gwelet, siwaz ! eun deiz nag eun nozvez
Kement na ve bet test d'am daelou hirbaduz,
Daelou diou wech c'hwero, dre ma redent en kuz.
Va foaniou ne gontis da zen ebed biskoaz,
Gwell ganin va-unan ha sioul dougen va hroaz.
Gweled Fañch o toned bemdez gwasoh ever,
Bemnoz diwezatoh ha droukoh em heñver ;
Gweled on feadra skubet gand an avel,
Hag or bugaligou gouestlet 'baoe o havell
Da vond e-mesk an dud da hounid o bara ;
Nag en oabl kourmouluz heol ebed o para
Kement na zegase eur rann-galon neve' ;
Gand aon rag an taoliou, rankoud war va leve
Kemer arhant bepred evid galloud eva...
Eur blanedenn ken kriz a flastr ar re greñva !
Nann, den ne oar, va zad, mar n'en-deus ket douget,
Dindan pe zamm e vez gwreg ar mezhier mouget !

Kaour-Vraz

Mar 'mije gouvezet penaoz 'oa d'engaliou⁶³,
Ma 'mije da zacht 'mêz euz ar sort galeou !

Marhared

Fañch a garan, va zad, ha gwell eo ganin c'hoaz
Chom en ifern gantañ 'vid dilezel va gwaz.
Erru zo eun bennag !

Kaour-Vraz

(En eur vond war treuzou an nor da weled).
Ma 'h a da weled, dal !
Fañch 'n hini 'zo 'tistrei d'ar gêr, eñ mezo-mik-dall !

⁶³ d'engaliou : da engaliou : an traou ganit.

Marhared

(En eur gregi da ouela).

Va Doue, va Doue, pegoulz eta 'varvin ?

(Fañch a deu war al leur-deatr, 'n eur vale a-dreuz).

Degved pennad

Kaour-Vraz, Marhared, Fañch, ha goude **daou archer**.

Fañch

(En eur gana fall, teo ha saoz e deod).

Pa varvin, me 'gousko er hao leh ma 'ma 'r gwin.

(Daou archer a erru kerkent).

Ar henta archer

hemañ eo, a-daol sur, an dube a glasker.

(Hag e krog e kolier Fañch).

Kaour-Vraz

Ha diwar-benn petra 'krogit-hu em mab-kaer ?

Marteze 'balamour 'h-eus paket 'nezañ mezo ?

An eil archer

(O kregi e breh all Fañch).

Kaerroh 'zo, va faeron : 'vid laerez 'n hini eo.

Marhared

Laer, Fañch, laer va fried ? Gaou hoh-eus lavaret,

Aotrou, pe 'vid eun all hoh-eus hen kemeret.

Ar henta archer

N'eo ket hemañ, mar plij, eo Fañch an Olier ?

Fañch

(Gand eur c'hoarz diod).

Deut eo ganeoh, archer : krog oh en e golier.

An eil archer

N'eo ket c'hwi a zo bet e ti Yann an Allen ?

Fañch

(En eur gaozeal fall).

An absiñt 'oa ken gwer, ar hognak ken melen,

War vordig ar prenest, o c'hoarzin deuzouzon,

Ma rankis antreal da houd petore son

A ganjent o tiskenn eonuz⁶⁴ e deun ar gwer.

Setu-me tre en ti : ne oa foeltr den er gêr,

Mez war an daol e oa, digor frank ha dispak,

Eur hoz yalh, bet ankounac'haet eno gand eun bennag,

Gand an ostiz, moarvad ; ha, peogwir e oan paour,

Gwenneg ebed ganin, pevar zammig pez aour

'Gemeris deuz ar bern... Set' aze eun taol kaer !

Eur farserez 'oa ken : me..., n'on ket... eul laer.

⁶⁴ eonuz : ano-gwan "eon".

Marhared

Rentet az-teus, 'velkent, ar peziou d'an ostiz ?

Fañch

'Oa den war-dro.

Kenta archer

Renti rafoh 'ne d'ar Justis ?

Fañch

Setu amañ dioustu an tri fez 'zo gane' ;

(Rei a ra tri fez ugent lur).

Egile 'm-eus friket da gemer eur banne :

Sehed a oa, va faotr. Va zad-kaer 'zo aze,

Hennez 'zo pinvidig, a baeo an dra-ze.

Kaour-Vraz

Tremenet eo, siwaz ! an divalo⁶⁵ gantañ,

Hag amañ dre ar vez e rankfom oll fontañ⁶⁶.

Paea 'rin koulskoude, kentoh 'vid hen gweled

O vond gand ar ru, 'vel eur marh hualet.

An eil archer

Paea ne zervij ket :skoet e rank beza

Gand skourjez al Lezenn neb a deu da goueza.

Prest om ? Baleom 'ta buan, Fañch Olier ;

Tost e kouski fenez da wreg ar Brigadier⁶⁷.

Fañch

(En eur starda e benn etre e zaouarn).

Pebez den on eta ? Mezo e aon adarre.

Ar henta archer

(En eur zacha war Fañch).

Bremañ 'vid moredi⁶⁸ 'klaskez eun digare'.

Marhared

(Gand eur griadennn o koueza war an teatr).

Fañch !

Kaour-Vraz

(En eur zevel anezi war eur gador).

Prizit, aotrounez, eur pennadig gedal.

⁶⁵ an divalo : an traou divalo.

⁶⁶ fontañ : mond da get, mervel.

⁶⁷ Tost e kouski fenez da wreg ar Brigadier. : iskiz !

⁶⁸ moredi :dalea.

Marhared

(O kaozeal gorreg).

Eur munudig, mar plij, evid mond d'ar bed all !

Fañch

(Distrei a ra e-kichenn e wreg, an archerien eun tamm pelloh).

Poan az-teus, Marhared ? O ! den fall 'zo 'hanon !

Marhared

Eun dra bennag, 'gav din, 'zo torret em halon,
Hag eh an kuit...

Fañch

(En eur zaoulina 'n he hichenn).

Pardon, pardon, Marharedig !

Marhared

Kuit eh an, Fañch, digand ar vuhez reuzeudig
'Teus greet din penn-da-benn ; tostaad 'ra an diwez
Dimeuz an ankeniou, an daelou hag ar vez !
(Hag e lavar d'he zad).

Va zad, kerhit dioustu va mabig Benead :
'Benn eur pennad, siwaz ! 'vefe re ziwezad.
(Kaour ah a er-mêz).

Yaouank, koant ha laouen, az-toa va hemeret ;
Trist, kozet ha distruj, em rentez d'ar vered.
(Kregi a ra e dorn Fañch).

Mez pardoni 'ran dit va buhez, va maro,
Bleuniou va yaouankiz goeñvet 'kreiz an daero' !
Gwechall, am-eus klevet, e deun koajou teñval,
Eneou gwerh ha glan 'varve da derri gwall⁶⁹ ;
'Vif lakaad, mar geller, poan va zud da dremen,
Me 'n hini 'varv hirie, ledet war an daolvên.
Ra vo, Fañch, va maro evidout eur gentel,
Ha da welloh buhez ra deufet da henel !
(Pokad a ra dezañ. Benead a zeu gand e dad-koz, hag a grog e dorn e vamm).

Tosta din, va hêzig : a-raog da zilezan,
D'ar vamm az-teus karet ro da bok diwezañ.
(Pokad a ra dezañ diou wech).

Eun evidout, eun all evid da vreurig kêz,
Stag⁷⁰ war e damm gwele, heb galloud dond er-mêz ;
Hogen eñ a deuio hebdale d'am gweled.
D'an neh du-hont, er vro leh ne vo ket gouelet.
Bez sentuz, va faotrig, na varnez ket da dad ;
Ped evid da vamm baour, chom fur, onest ha mad.
(Miroud a ra dorn ar paotr, ha gand he dorn all e krog e hini he zad).
Ha c'hwi, va zad karet, skwer vad an oll dadou,
O vervel, e soñjan 'barz an huanadou

⁶⁹ da derri gwall : evid na errufe gwall darvoudou.

⁷⁰ Stag : stag eo war e wele.

Hoh-eus greet warnon-me, gwechall, pa oan bihan,
Nehet diwar va fenn, noz-ha-deiz, heb ehan :
Ar memez beh a gouez war ho chouk adarre ;
Mez du-ze ‘vefom diou o veill war ho korre⁷¹,
Hag eun devez bennag eno ni ‘n em gavo
Unanet da viken !
(*Trezeg he gwaz*).

Kenavo !

(*Trezeg he mab*).

Kenavo !

(*Trezeg he zad*).

Kenavo er bed all ! Ra blijo... gand Doue...
Rei din-me... e bardon..., ha deoh oll... hir vuhe’ !
(Plega a ra he fenn war he bruched, maro. Benead a bok dezi c’hoaz, ha d’he zad goude).

Kaour-Vraz

Fin ‘zo : eun tal skornet, daou lagad serret kloz !

(*Benead a ziroll da ouela, ha Kaour a lavar en eur vounta kuit Fañch, a glask ivez pokad d’e wreg*).

D’ar prizon, den digar, ha warnout va malloz !

(*An daou archer a gas Fañch gante*).

⁷¹ o veill war ho korre : o veilla warnoh.

Trede ar vest

Kenta pennad

Mon-Goz

(O komz ganti heh-unan).

A-drugarez d'an diaoul Mon-Goz 'zo beo bepred !

Dindan va hrohen zeh ne blij netra, me 'gred,

D'an ankou ezommeg ; preñved an archedou

Ne lardfent ganin-me nemed a-nebeudou.

Greet o-doa tri miz zo laouennoh degemer

Da Varharedig koant, gwad flour ha kig tener ;

Hogen hirie, m'hen tou, loened louz ar vered

Gand he mab yaouanka 'h a da veza laeret :

(Neuze e klever o kana er-mêz war don ar Psalmou :

« Requiem æternam dona eis, Domine,

Et lux perpetua luceat eis. »

(Mon-goz a deu war doull an nor, hag a gendalh) :

Setu e damm laouer o vond du-ze en-dro

Douget, 'vel boest vihan eur bugelig maro,

Dindan gazell eur gwaz ;nann, foeltr biskoaz n'am-oa

Gwel't ober kemend-all 'vid eur paotr pemzeg vloa' !

Ne oa ket, a gonter, eun dornad anezañ,

Ken kastizet ma oa 'n gleñved diwezañ ;

Hag ar medisin koz, heñvel, a lavare,

Pa gavas anezañ maro deh ar beure :

« Diwar eun tad devet pell 'zo gand an eva

'Oa ganet eur bugel re ziwad da veva ;

Hag eur maro muioh war gont ar gwin-ardant ! »

O ! me 'garje gweled pevar-ugent war gant

Dre halloud an evach rastellet deuz ar bed

Ken liez ma soñjan 'n eun amzer am-oa bet !

Triweh vloaz, sonn va fenn, "Monig-Vrao" va ano,

Arhant 'leiz va godell, spered 'leiz va geno',

Eur gwaz din sort na oa hini 'bed dre ar vro,

Yaouank ha pinvidig, seder ha paotr faro ;

Eurvad ha karantez, beteg ar gwall devez

E teuas va fried d'ar gêz war eur hravez⁷²,

Douget gand pevar gwaz, yenet da virviken.

Pa ne oan ket maro neuze, ne varvin ken ;

Pemzeg deiz 'oan bet klañv, ugent vloaz 'oan bet foll,

Eet va fenn, va hened, va feadra da goll ;

Med d'an oll gwalleuriou ne oa ketra kirieg

'Med hini-kreñv lonket war eur bariadeg⁷³ !

Abaoe hanter-kant vloaz paourez, kromm, divalo,

N'am-eus ken eur c'hoant em hoz kalon goullo :

⁷² eur hravez : eur hravaz.

⁷³ eur bariadeg : eur bariadenn.

C'hoant gweled kement 'zo eüruz war an douar
Dre ar memez evach tanfoeltret er glahar !...
Bremañ 'vezan gand Paolig lakaet 'n zekrejou,
Hag e welan d'an noz, a-dreuz va huñvreou,
Kement maro 'dle dond a-berz ar Vezventi,
Amañ, da vihanna, 'kouez va zroad en eun ti
Leh am-eus plijadur o weled skuill daero' :
Amañ, 'n eur ober tri miz, a zo bet daou varo,
Ha daou all, a dra zur, 'vo dindan eur miz all.
Rag, e-pad diou nozvez, 'm-eus klevet oh harzal
Chas ar "Gêr-Aveleg" dindan sklêrder al loar,
Ha, war daol hanternoz, gwelet ar goulou koar
O krena d'an avel e toull dor an ti-mañ...

Eil pennad

Mon-Goz, Fañch (*peurvezo*).

(*Adaleg bremañ beteg an diwez, Fañch ne gomz ken 'med en eur drailla e gomzou*).

Fañch

Mon-Goz ar zorserez !... Petra 'rez-te amañ ?

Mon-Goz

Ar pezh na zell foeltr tamm ouz Fañch an Olier,
P'e-neus netra dezañ, na ti na mobilier,
Netra, nemed e gov da lonka hini-kreñv.
Petra ! sachet az-teus ganit da benn-a-dreñv
E-leh mond d'ar vered da zouari da vab ?
Mad ! Fañch, me 'ra ganit eun den ouz an dibab,
A sort na vale ket nemeur dre an hentchou !

Fañch

Me 'ra forz, a gav dit, deuz interamañchou ?
Kred ahanon, Mon-Goz : nehet ne chomin ket
Etre ar gwin-ardant hag an dour benniget,
Etre pezh a gennerz ha pezh a skorn ar gwad.
Tra vin barreg da ren va-unan va daou droad,
N'eo ket hent ar vered a gemerin gante.
Mez penaoz e houzoud, an traou a zeblante
Beza din en ti-mañ, n'emaint ket em ano ?

Mon-Goz

Ar gaoz-se, diod kêz, 'zo stank en peb geno' ;
C'hoarzet am-eus va gwalh o klevet lavared
E talher ahanout, 'vezl eur hi kounnaret,
Diwar-bouez ar chadenn, ha 'velkent, dichipot,
Bemdez 'teuez a-benn da leunia da ribot
A-raog ma ve kuzet an heol 'dreg ar mene',

Kmeent-se 'zo fentuz, dampred e vo m'ene⁷⁴ !

Fañch

Etre Kaour-Vraz ha me na vountez ket da fri ;
Rag ker e koustfe dit eun heveleb c'hoari.

Mon-Goz

Dihourdrouz din⁷⁵, penn mezo ; ha kemer da oll droug
Deuz an neb a zalh stard ar gordenn war da houg.
'Teus ket a vez, eur paotr a spered eveldout,
Plada, 'vel ki bihan desket d'ober "chiboud",
Dirag eun den foeltr perz dezañ war da horre⁷⁶ ?
N'anavezez ket eun tamm da wiriou, 'vid doare.
Ma, na foeltr deskamant din na gwenneg leve,
A oar 'velkent, dre al lezenn neve',
'Teu dit ar bederved euz leve da bried ;
Setu da vab yaouank d'ar bed all partiet,
Eur bederved dit c'hoaz dimeuz e oll danve' ;
Egile, p'eo minor, te 'dle touch e leve :
A-bez 'ma tra da wreg etre da grabanou.

Fañch

Gweled a ran n'eo ket euz ar brava genou,
Mon-Goz, e teu dalhmad an aliou gwella :
An Diaoul 'n hini 'zegas 'hanout d'am zouella.

Mon-Goz

Mad ! selaou an Ifern kentoh 'vid an Neñv,
Hag eun dro bennag c'hoaz te 'lonko, te 'vevo,
Hini-kreñv o ruillal dre greiz da vuzellou,
Arhant Kaour-Vraz o son e deun da hodellou !

Fañch

O ! sorserez daonet ! te 'ra din huñvreal
'M-eus kavet eur vengleuz peziou ugent real,
Hag e red dirazon mammennou gwin-ardant !
O ! mar teufe da wir, mar galljen kaoud arhant,
Nag a blijaduriou 'ven barreg da dañvad !

Mon-Goz

Ne fell ket dit nemed nerz da gas an taol da vad ;
Mar geus⁷⁷ eun tamm bruched dindan da jiletenn,
Kaour-Vraz a zigoro prestig e diretenn,
Mez hen kleved a ran o toned gand ar ru,
Hag e vank din kuitaad a-raog ma vo erru :
Stumm ar sort amprevan a zisplij din a-grenn.

⁷⁴ dampred e vo m'ene : diwar ma ene.

⁷⁵ Dihourdrouz din : na hourdrouz ket din

⁷⁶ eun den foeltr perz dezañ war da horre : eun den n'e-neus gwir ebed warnout.

⁷⁷ Mar geus : ma'z eus (tregerieg)

Kenavo, Fañch ; gwel't e vo mar teus kalon ha penn.
(Hag eh a kuit).

Trede pennad

Fañch

(E-unan, en eur hornig kuzet e kemer eur voutaillad leun, hag e lavar):

O ! va boutaillig kêz, kuzet pell euz an de',

Pell euz an daoulagad, te eo va harante',

Deus, ma roin dit c'hoaz, eur pok, 'barz ma teuio

Ar paotr-koz war e giz !

(Ober a ra eur sach war ar voutaillad).

N'anavez ket va zroio'

Anez, te 'oa pell 'zo torret pe dihouget...

Eur zachadennig c'hoaz !

(Eva a ra adarre).

Ha bremañ 'vi douget

D'ober da dammig kousk aze, va boutaillig !

(Hag e vount anezi war he hiz er horn kuzet).

Emberr me... zistroio...da weled... an armelig...

(Koueza a ra war eur gador, mezo-tre, hag en em daol da gousked).

Pevare pennad

Fañch (*kousket*), **Kaour-Vraz**

Kaour-Vraz

(*Gand droug*)

Setu ar pemoh-mañ leun e gorv adarre !
Kerkent ha ma klevis war beseurt digare'
E oa 'n em zachtet kuit e-kreiz mond d'ar vered,
Am-oa soñjet dioustu ne oa ket en em laeret⁷⁸
'Med 'vid mond a-gostez da zuna bannahou.
Sort-se⁷⁹ 'tlefe beza lardet a vahadou ;
Rag muih digalon int e-keñver o zud
'Vid n'eo d'o re vihan ar gwasa loened mud !
(*Hija a ra anezañ*).
Fañch ! Fañch !

Fañch

(*Poan dezañ o kaozeal*).

Eun... huñvre kaer....Piou an diaoul 'zo aze ?

Kaour-Vraz

Eet eo da vab yaouank en douar.

Fañch

An dra-ze

Ne zell tamm ouzon-me : an touller 'zo paeet
'Vid douari an dud ha boueta ar preñved.

Kaour-Vraz

Deut out, dre forz eva, gwall griz ha gwall haro
'Benn komz ken dizeblant war da vabig maro.
Egile, Benead, a zo bremañ, me 'gred,
O kleved e setañs gand ar marhadour ed :
Laret 'oa dezañ mond, goude 'n interamant,
Da ziskouez d'an aotrou e dammig deskamant.

Fañch

Hennez ervad, mar kar, sevel ma 'mañ,
A glasko tu pe du d'en em zibab bremañ.
(Skedi a reer war an nor).

Kaour-Vraz

Digorit !

⁷⁸ en em laeret : eet kuit dre guz.

⁷⁹ Sort-se : tud sort-se.

Pempved pennad

Kaour-Vraz, Fañch, An Aotrou Roparz, Benead
(Fañch a chom azezet).

An Aotrou Roparz
Demad deoh ho-taou.

Kaour-Vraz
Ha deoh, aotro' .
Kemerit eur gador.
(Azeza a reont o-zri).
Marteze 'gavit ket ar paotrig deuz ho kiz ?

An Aotrou Roparz
Plijoud 'n hini 'ra din kenañ e yaouankiz,
E zremm, e zeskamant, e skritur, e spered ;
Mez, a-raog 'vo du-mañ 'vid mad degemeret,
E fell din kleved c'hoaz eun nebeud doareou
Diwar-benn onestiz e dud.

Fañch
Digareziou !
Kemer a rit paotr, pe ne rit ket ?

An Aotrou Roparz
Urz am-eus da houzoud gand piou 'n-eus-eñ desket
Beza fur ha gwirion ; n'eo ket el levriou
'N hini 'kaver merket hent an oll deveriou ;
Al lodenn vraz a chom da zeski dre skwer-vad,
Dre gentel ar gerent, dreist-oll dre vouez ar gwad,
'Benn fizioud va hontchou, va yalh, va feadra,
'Tre daouarn dianvez eur paotrig triweh vloa',
Me rank goud pere 'n-eus en e galon hadet
Greunenn an onestiz, ar gwir, al lealded.
(Da Fañch)
C'hwi 'zo tad dezañ ?

Fañch
Ya.

An Aotrou Roparz
Penaoz 'ma hoh ano ?

Fañch
Fañch an Olier.

An Aotrou Roparz
Sell ! 'barz ar hazetenno'
Nevez 'zo 'm-eus gwelet eun ano 'vel hennez,

Paket tri miz disheol gantañ war-benn laerez.
N'eo ket c'hwi 'oa, 'michañs ?

Fañch

Eo, sur : en eur hoari
'Kemeris pevar bez⁸⁰ 'barz eun ostaliri ;
War an digarez-se 'oan tremenet 'vid laer,
Mez bet am-oa, 'velkent, al lezenn Beranjer⁸¹.

An Aotrou Roparz

Mad ! Keuz 'm-eus eo ganeoh 'n hini 'zo degouezet
Eun taol ken divalo ; rag setu labezet,
Goude 'ma didamall, ho mab da virviken.
Hen kemeret 'mije ; bremañ 'vad, ne rin ket.

Kaour-Vraz

Me 'zo tad-koz, aotrou, d'an tamm paotr yaouank-mañ,
Hag a zo prest dioustu da warant evitañ
Ugent, tregont mil lur, daou-ugent, mar bez red.

An Aotrou Roparz

Pesort eo kement-se 'vid eur marhadour ed ?
Ha neuze, pa zoñjan, eur si 'zle beza c'hoaz,
P'hini 'vez peurvuia tad d'ar re all, siwaz !
N'oufen krenn diskredi ar pezh am-eus klevet,
Peogwir, hirie zoken, Fañch a zo en em vezvet.

Fañch

(O sevel a-doal, hag o klask en aner 'n em zallhen sonn).
Me 'zo mezo ? Me..., aotrou, me n'on ket mezo, c'hwi 'oar.
(Hag eh adkouez war e gador).

An Aotrou Roparz

Lakom, mar kavit gwell, oh fall war tiouharr.
Poan 'ra ganin 'vidout, va faotr, 'vidoh, tad-koz ;
Hogen, da gement-mañ hini 'hanoh n'eo kaoz.
Ar mab a zoug ar beh euz dizurziou e dad,
Ha ma chom en disfi dirag lezenn ar gwad,
(Sevel a ra, Kaour ha Benead a ra ivez).
Kenavo, va zud-kêz : pa skofoh war va dor
Evid eur servich all, bepred e vo digor.

Kaour-Vraz

Kenavo deoh, aotrou, ni n'ho tamallom ket ;
Evid ho komzou mad bezit trugarekaet).
(An aotrou Roparz a h'a kuit).

⁸⁰ pevar bez : pevar bez moneiz.

⁸¹ al lezenn Beranjer : Eul lezenn bet savet e 1891, bet sa vet ar goursez ganti.

C'hwehved pennad

Fañch, Kaour-Vraz, Benead

Fañch

(Azezet atao).

Klev 'ta, didalvez braz, genaoueg, laer-bara,
Te 'chomo war va horv atao d'ober netra ?

Benead

Med ne houlenan ken, va zad, nemed labour,
Ha, mar 'mij kavet e ti ar marhadour...

Fañch

(Gand brizder).

Ya da ! Lavar bremañ, evel an diod all,
Ma 'n hini 'zo kirieg dit ma rankez gedal,
Me 'n hini 'zo a-dreuz war da hent da vale,
Me 'n hini 'zo kabluz, p'eo fall va bugale :
Efile 'zo maro, dizeh e wazied,
Lavaret 'oa kerkent me 'n hini 'oa siet ;
Hemañ ne ray biken sort gand e vizied,
Lavaret 'vo atao me 'n hini 'zo siet !
Mad ! skuiz on, evelkent, o kleved rebechou,
Hag o weled pep droug tamallet d'am zechou ;
Va gwiriou dilezet intentan kaoud bremañ,
Ha beza, 'vel gwechall, mestr hepken en ti-mañ.

Kaour-Vraz

Ankounac'haet eo ganit, Fañch, 'm-eus-me sinadenno',
Da lavared n'eus sort amañ war da ano ?

Fañch

Eun tamm amzer, paotr koz : ni 'welo bremazon
Gand p'hini 'ma ar gaou, gand p'hini ar rezon.
Alese⁸², Benead, ha skoulm da bakadenn ;
Warhoaz 'kasi da dreid d'ober eun dommadenn⁸³.

Kaour-Vraz

(En eur bokad dezañ).

Kee sioul, va faotrig kêz ; bez dineh ha dizoan ;
Tra 'vo beo da dad-koz, ne houzañvi neb poan.
(Benead a h a kuit 'n eur ouela).

⁸² Alese : Krz alese.

⁸³ Warhoaz 'kasi da dreid d'ober eun dommadenn : ? (mond a ri leh all ?).

Seizved pennad

Fañch, Kaour-Vraz

Kaour-Vraz

Mez am-eus evidout, den kriz, tad dinatur,
'Wel'd penaoz e rannez kalon da grouadur ;
Hogen, me 'warant dit, tra 'vo ennon buhez,
Em halon-me 'kavo karantez ha truez,
Ha skabell 'vid ar paotr e vo bepred amañ
Deuz an daol da zebri, 'tal an tan da dommañ.

Fañch

C'hwi 'zoñj atao, laer-koz, beza mestr d'am danvez,
Mez bremaig e kanfoh eur ganaouenn nevez :
Re bell hoh-eus dalhet 'hanon dindan ho klin ;
M'ho kaso hebdale war ho kiz d'ar vilin,
Da ren war al logod hag ar gleskered dour ;

Kaour-Vraz

Pell 'zo, Fañch, dre zindan eh out din enebour ;
'Velkent, n'az-toa biskoaz kredet, bete vremañ,
Disoak en dizolo da vroud evid flemmañ.
Mad ! stourmom pa giri : gwelom petore gwir
Az-teus 'barz an ti-mañ da lavared eur gir⁸⁴ ?

Fañch

Rentit din kont eta deuz leve va fried,
A zo ganin da douch 'baoe om dispartiet.

Kaour-Vraz

Ar gont 'zo berr : paeet 'zo din pevar-hant skoed,
Am-eus, en ao 'r paotr, lakaet da hounid boued⁸⁵ ;
Ha seiz mil lur a zle, echu 'n amzer oute,
'M-eus-me, deuz va godell, paeet evidout-te.
P'hini 'hanom on-daou, 'zo dleour d'egile ?

Fañch

(En eur gregi 'n e bennbaz).

'Vel-se 'n hini 'kasit 'hanon da vale,
Leh restaoli din ar pez a rankit, lampon koz ?
C'hwi 'zoñj deoh, n'am-eus ket intentet mad ho kaoz
O kinnig daou-ugent mil lur d'ar marhadour ?
'Pad ma vezan o poania, o yun, oh eva dour,
O pellaad deuz ouzon an oll plijaduriou,
C'hwi, gand ar pez 'zo din, a gresk ho teñzoriou,
Hag a hoarz goap din c'hoaz abalamour on paour ?

⁸⁴ eur gir : eur ger.

⁸⁵ da hounid boued : kampi.

Skuiz on pelloh, Kaour-Vraz : va lod arhant hag aour
A rofoh din dioustu, pe, dampred 'vo m'ene⁸⁶ !
Va fennbaz war ho chouk 'h a d' ober dañs Kerne.

Kaour-Vraz

Daoust ha te 'gredfe skei gand eun den deuz va oad ?
Evid laerez arhant daoust ha te 'skuillfe gwad ?

Fañch

Arhant amañ, Kaour-Vraz, pe 'h a va baz en-dro !

Kaour-Vraz

Liard ebed, laer fall : n'ema ket c'hoaz er vro
Ar hiz da skei an dud 'vid kaoud o gwenneien.
Soñj az-teus 'oa bet krog ennout an archerien ?

Fañch

(En eur skei anezañ war e benn).

Dal 'ra, loen aheurtet !

(Kaour-Vraz a gouez war e hed, ha Fañch a sko c'hoaz daou pe dri daol).

Kaour-Vraz

(En eur goueza).

O ! faoutet eo va fenn,

Mervel a ran... Doue, diwallit va mabig !

(Mervel a ra).

Fañch

(Taolet e bennbaz, e taoulin e-kichenn Kaour, hag e lak eun dorn war boull e galon).

Me 'gav din 'm-eus lahet anezañ maro-mik.

Gwaz dezañ ! Ma karje beza sentet ouzin,

En-ije gallet c'hoaz beva, komz ha c'hoarzin,

'Vel a rin-me prestig.

(En eur furchal e godellou Kaour).

O ! pebez c'hoari-gaer !

Bannah ebed ne vo ne re vad na re ger

'Vid genou Fañch, pa vo krog e moneiz Kaour-Vraz.

Poent e oa din : pell 'zo 'oan en em gavet paour-raz.

Sell ! peleh 'ma ar yalh ? A ! Setu-hi amañ !

Gwelom 'ta pegement arhant a oa gantañ.

(Digoret ar yalh, e tenn eur pezh eiz real da lakaad en e hodell, hag e stlap ar yalh pell deuz outañ, en eur hopal) :

Netra ! netra, nemed eur hoz pezh eiz real !

A ! fripon, penn-da-benn e laerez ar re all,

Koulz war-lerh da varo 'vel e-pad da vuhe' ?

Kement-se 'baefot din.

(Adkrog er vaz, e hij anezi 'uz da benn an hini maro, mez he lezel a ra da goueza, o weled e vab oh erruoud).

⁸⁶ dampred 'vo m'ene : ma vo, pe na vo ket, saveteet va ene.

Eizved pennad

Fañch, Benead, hag ar horv maro

Benead

Petra 'zo, va Doue ?
Pebez taolenn spontuz dirag va daoulagad !
Tadig-koz d'an douar, beuzet 'n eur poullad gwad,
Dizell ha dilavar 'vel pa vije maro,
Ha va zad en e zao, ruz-gwad e vaz dero !
(Daoulinet e-tal e dad-koz, e halv, en eur bokad dezañ).
Selaouit, tadig-koz, komzit ouz ho pugel ;
N'it ket, 'vel va mamm baour ha Per, d'am dilezel ;
Penazo e rafen-me va-unan dre ar bed ,
Tadig-koz, dihunit, tadig-koz !... Van ebed !
(Kregi a ra en e zaouarn).
Skornet eo e zaou zorn ;
(Lakaad a ra an dorn war e galon).

E galon ne sko ken !

(En eur ouela).

Maro 'vel an daou all ! O ! gwasas beh anken
Hoh-eus roet din-me da zougen, va Doue !
(En eur zevel a-daol dirag e dad).
Mad ! echuit, va zad, ho labour didrue' :
Maro va mamm, va breur, ha c'hwi 'oa deze penn-kaoz,
Lahet a-daoliou baz ganeoh va zadig-koz,
Ne chom beo deuz ho tud nemedon-me hepken ;
Ha c'hoaz 'ma va enor kollet da virviken,
Prennet ouzin an nor deuz an oll dier mad,
Ruz va zal gand ar vez, ruz va hent gand ar gwad ;
Echuit en eun taol labour ho lonkerez,
Lahit 'hanon d'am zro gand baz ar vuntrerez !

Fañch

Greet az-tije, va faotr, eur maout a brezeger ;
Ranket am-eus selaou heb lavared eur ger,
Ken flour ma red ar gomz diwar da vuzellou ;
Mez, allaz ! gwelloh eo da deod 'vid da zellou.
Kouezet eo da dad-koz e-unan, bet risket⁸⁷,
Hag e wad 'n hini 'zo war va fennbaz strinket.

Benead

O ! 'vid kalz a zanvez 'karjen beza gaouiad !
Mez, pa welan gwad ruz bete war ho tillad,
Yalh va zad-koz stalpet goullou war blad an ti,
Eh anavezan re zur dorn louz ar Vezventi,
Hag e lavaran deoh, gand rezoniou re sklêr :
« C'hwi 'zo muntreer, va zad, c'hwi 'zo muntreer ha laer ! »

⁸⁷ bet risket : bet greet eur fals-varchadenn.

Fañch

Kee 'ta, mab digalon, kee gand mall ha gand stad
Da gerhad archerien dond da gregi 'n ez tad.

Benead

Nann ! rag komz diweza va mamm a zo manet
Em fenn hag em halon 'vid eur wech garanet :
« Na varnez ket da dad ! » he-doa kemennet din ;
Ha, kousto pe gousto, d'he lavar e sentin.
Mez, gand aon e rankfen anzav ar wirionez,
Pa deuiio barnerien ha bep sort aotrounez
D'ober amañ enklask diwar-benn ar maro,
Me 'deho kuit 'raog va flanedenn haro,
Kuit 'raog an dismegañs a bouez warnon bremañ,
Kuit 'raog ar hlizenn-wad a gouez war an ti-mañ.
Ken pell eh in, ken pell, na vo ket anavezet
E tougan eun ano gand va zad labezet.

Fañch

Kee prim, chaler daonet, ha diwall rag va zroad !

Benead

(En eur bokad c'hoaz d'e dad-koz).
Kenavo, tadig-koz ; ar paour-kêz divroad,
'N eur guitaad da viken douar sakr Breiz-Izel,
Ho ped, euz lein an Neñv, da daol warnañ eur zell.
(En eur vond kuit, heb distrei).
Ne glevfoh ken, va zad, kaoz ebed deuz ouzon.
(Ha kuit).

Fañch

Gwdell eo se ! ra varvi 'tre daouarn ar Zaozon !

Naved pennad

Fañch

(E-unan gand ar horv maro).

Eun taol fall-klañv ‘m-eus greet o laha va zad-kaer ;

Ar wirionez ‘lammfe gand lagad peb archer...

Koluskodie, ma rajen eun tamm ingal d’an traou⁸⁸,

E teufe marteze da veza gwir va gaou.

Gwelom : lakom ar yalh da genta ‘leh ma oa.

(Hag e lak ar yalh e godell Kaour. Chom a ra da brederia eur pennad, hag e hop a-daol ‘n eur skei war e dal).

A ! Va zilvidigez a zo greet !... Pebze joa !

An diod Benead, o tehel ‘vel eul laer,

A ro din ar brava digarez ma haller

C’hoantaad evdiddizamm ar beh war gein eun all !

Me ‘zo gwennoh ‘vid ar bugel o henal⁸⁹,

Ha Benead, pa oa da veza heritour,

‘N hini eo al laher, al laer, an torfetour !

Din-me ‘vo da zanvez ‘vid lonka bannaho’,

Kaour-Vraz, ha da graban morse ken ne zalho

Deuz ouzon da gregi en da verniou arhant !

(En eur gemer e voutailad kuzet, hag o sevel anezi d’an neh).

Dispak ‘hellez bremañ, boutailig gwin-ardant,

Kuzet keid-all amzer evel eul leanez ;

Bremañ te ‘vo bepred mestrez ha rouanez,

Karantez va halon, ha sklêrijenn va zi,

Deus eta da freskaad va goug, da frealzi

Kement gwazienn veo a red dre va horv pour.

(Hag e ra eur zachadenn hir).

Tommoh out ‘vid an tan, ha splannoh ‘vid an aour !

(Taol a ra e zaoulagad war an hini maro).

Selled ‘ra deuz ouzon ar paotr koz milliget :

Gortoz, me ‘h a d’az trei war an tu ‘weli ket !

(Trei a ra Kaour e zremm ouz an douar, hag eh ev eur bannah all).

Yehed mad dit, Kaour-Vraz !

(Gand eur stumm spouronet).

Bremañ ‘z eus eul lagad,

Troet ‘trezeg amañ, spontuz, e-kreiz ar gwad !

Mar kredfen, m’hen pladje gand seul va botou-ler ;

Hogen ne gredan ket, gweled a ra re sklêr...

Bremañ zo daou... pevar..., c’hweh lagad war eun dro,

Divalvenn, digor frank, e-tal ar horv maro,

O selled diouzin, kounnaret, heb ehan,

Ha peb re⁹⁰ deuz oute zoken ah anavezan :

Re hlaz Perig, re hlaz va gwreg, re zu Kaour-Vraz...

Aon am-eus, aon am-eus !... Evom eur bannah c’hoaz.

⁸⁸ eun tamm ingal d’an traou : reñka an traou tamm-pe-damm.

⁸⁹ o henal : o henel (evid ar rim).

⁹⁰ peb re : daou ha daou.

(Eur zachadenn hir a ra adarre. Skarzet ar voutailll gantañ war-bouez nebeud, e stlap anezi war an teatr, ken e torr e mil tamm).

Kee, loustoni ar foeltr ! Devi 'rez va eskern
Evel eun houarn ruz, pe 'vel tan an ifern !
Setu 'maint en-dro din, Per, Kaour ha Marhared,
Gante peb a voutaill leun a win alaouret,
Hag e lavaront din : « Ev 'ta, ev 'ta, ev 'ta ! »

(En eur adkemer e bennbaz).

Gortozit, goaperien, me 'h a d'ho pahata⁹¹ !
(Hag e sko tro-dro gand an avel, ken e kouez e zivreh gantañ, skuiz).

N'on ken evid larda, hag emaint aze c'hoaz,
O tostaad din bepred, 'n eur hoarzin gwasoh-gwaz ;
En o hichenn diaoulou, gand ferhier hir ha lemm,
Hag eur pezh êrouant, skilfeg, ruz-tan e flemm !

(Koueza a ra d'an daoulin, en eur starda e houg gand e zaou zorn).

A !... A !... A !....gand va goug e lamm an êrouant !
Eur bannah, eur bannah, eur bannah gwin-ardant !...

(Mon-Goz, antreet sioul, a chom 'n he sav, digomz, e deun al leur-deatr).

⁹¹ d'ho pahata : d'ho pazata.

Degved pennad

Fañch, Mon-Goz, Ar horv maro.

Fañch

(Atao daoulinet, o selled ouz Mon-Goz).

Erru eo d'am herhad êl teñval an Ankou :

Setu dindan va zreid digor an Isonkou,

Ifern an everien hag an dorfetourien !

(En eur starda e houg a-nevez).

O ! Piou a rofe din eur banahig dour yen

Da vouga an tangwall 'zo krog em diabarz ?

Bannah ebed, bannah ebed !... n'on ken evid harz...

Fin 'zo... Ar maro 'deu gand e deñvalijenn...

Mervel, mervel daonet !... Malloz d'an ostizien !

(Ruillal a ra d'an douar, maro).

Mon-Goz

(Dond a ra tre da gichenn Fañch, ha, goude beza bountet anezañ gand he zroad, e lavar :)

Gand ar mezhvier louz-mañ 'zo bet eun diaoul a boan :

Tremenet eo 'velkent ; deut int o-daou d'o hoan !

Lavaret mad am-oa 'vije bet daou varo !

Greect 'deus ar Vezventi eul labour ken faro,

Ma rankan war an taol, gand va hoz mouez kaouenn,

Distaga 'n he enor eun tammig kanaouenn.

Son ar Vezventi

(*War don* : Eun alarh, eun alarh tramor, *evel ema er Barzaz Breiz*).

Amzer ‘oa bet hag e rene
En Breiz duked pe rouane’ ;
Bremañ n’anavezer ken aneze,
Hag eur roeu ‘zo koulzkoude ;
Gê !
E halloud o kreski bemde’ !

Amzer ‘oa bet hag e stoue
Pennou Breiziz dirag Doue !
Bremañ war o farlochou tre,
War o hein pe war o gourvez
Gê !
E pedont o Doue nevez.

Amzer ‘a bet hag e veze
Eur wech bep bloaz ar Meurlarje’
Bremañ ’reer anezañ bemdez,
Tra ma pad an tammig danvez,
Gê !
Tra ma chom gwerzig ⁹²eur banne.

Amzer ‘oa Breiziz a lare
Ne drehje sort war o gorre ;
Bremañ, dinerz evel eur preñv,
Diskaret gand an hini kreñv,
Gê !
‘Kouez paotr Breiz war e benn-a-dreñv.

Amzer ‘oa bet Breiz a zave
Peziou tud, peziou bugale ;
Bremañ diwad ha didalve’,
‘Vez tammou tudigou ‘vel-se,
Gê ! (*An dorn ‘rez he glin*)
Poan an diaoul o weled aneze.

Amzer ‘oa bet Breiz a vage
Tiegeziou a garante’ ;
Bremañ vez lahadeg gante,
Bugale, gwazed ha gwrage’
Gê !
Diodet oll gand an hini kreñv.

Amzer ‘oa bet Breiziz a ree
Korvadou chistr ha chufore ;

⁹² gwerzig : priz

Bremañ 'brizont ken an traou-ze,
'Balamour, o tremen aze,
Gê ! (*An dorn war ar bruched*)
'Skrabont ket 'vel an hini kreñv.

Amzer oa bet hag e varve
Breiziz evid o liberte ;
Bremañ vezont gand an hini 'bae
Ha gand an hini 'vout enne,
Gê !
Ar brasa kovad hini kreñv.

(An dro diweza a ganer gorrekoh).

Amzer da zond, 'leh ma kane
Ken dudiuz war he mene',
Breiz a ouelo 'kichenn he be',
'N o luskelad he bugale.
Gê !
Laht oll gand an hini kreñv !

E Plouigno, d'an unneg a viz Meurz 1901.